

2023

RAPORT ZA ROK

RAPORT BIEGLI SĄDOWI & PISMOZNAWCY

ANALIZA PRAWNA, OPIS STANU FAKTYCZNEGO,
WYNIKI ANKIETY WRAZ Z KOMENTARZEM

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

MISJA

Kancelarii Prawno Grafologicznej jest świadczenie usług eksperckich z dziedziny badania pisma ręcznego, działanie na rzecz rozwoju grafologii w kraju, szerzenie prawidłowej wiedzy na temat współczesnych możliwości badania pisma ręcznego, a także edukacja, kształtowanie i nadzorowanie standardów profesjonalnego opiniowania w związku z badaniem pisma ręcznego.

WIZJA

Kancelarii Prawno Grafologicznej jest cieszący się powszechnym autorytetem podmiot gospodarczy, pełniący rolę organu eksperckiego, opiniodawczego i certyfikującego kwalifikacje pismoznawców, którego publikacje będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla społeczeństwa.

AUTORZY RAPORTU:

mgr Karolina Gorzkowska

Prawnik, grafolog, psychografolog

Ekspert w zakresie kryminalistycznych, psychologicznych, klinicznych badań pisma ręcznego

Lingwista kryminalistyczny

mgr Sylwia Posiadała

Kryminolog, grafolog, psychografolog

Ekspert w zakresie kryminalistycznych, psychologicznych, klinicznych badań pisma ręcznego

Lingwista kryminalistyczny

Kancelaria Prawno Grafologiczna

www.kpg-legal.pl

Warszawa, dnia 07.12.2023r.

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Założenia Raportu

2. Funkcja biegłego sądowego i podstawa prawna do działania

- a) rozproszenie przepisów prawa dotyczących funkcji biegłego sądowego
- b) wymogi prawne i formalne przy wpisie na listę biegłych po raz pierwszy
- c) wymogi prawne i formalne przy przedłużaniu kadencji biegłego

3. Biegły sądowy z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego i dokumentów

- a) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania pisma ręcznego
- b) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania dokumentów
- c) problematyka różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego – propozycja ujednoczenia
- d) problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego oraz brak uregulowania zawodu grafologa w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji
- e) analiza ogólnych danych liczbowych na podstawie aktualnych list biegłych sądowych
- f) analiza ogólnych danych liczbowych dotyczących specjalizacji z zakresu psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego

4. Opis wyników badań:

- a) informacje ogólne
- b) charakterystyka biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą analizą pisma ręcznego pod względem:
 - płci,
 - wieku,
 - rodzaju wykształcenia i przedziału czasowego ukończonych szkół/uczelni;

c) problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji.

Podsumowanie

Załączniki

a) Wzór ankiety sporządzonej na potrzeby przeprowadzenia badań.

b) Klasyfikacja zawodów („Grafolog”).

WSTĘP

Asumptem do niniejszego Raportu była panująca wśród różnych środowisk opinia dotycząca badania pisma ręcznego, które określa je jako dziedzinę mętną, z racji licznych niejasności. O ile sam warsztat i podstawy merytoryczne są dla Autorów Raportu jasne, to trudno Im nie zgodzić się z tą panującą opinią, chociażby z uwagi na panujące w tym środowisku niezgodności interpretacyjne, co do podstawowej terminologii.

Wieloletnia praktyka i doświadczenia Autorów Raportu – Ekspertów z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, pełniących jednocześnie funkcje biegłych sądowych z tej dziedziny – okazała się być polem, na którym zaistniało szereg różnorodnych sytuacji uzasadniających „mętność” nie tylko tej dziedziny, ale też środowiska biegłych sądowych pismoznawców.

Poszukując przyczyn takiego stanu rzeczy Autorzy Raportu odkryli, że dotychczas nie pojawiło się żadne opracowanie poruszające problematykę biegłych sądowych z szeroko pojętego badania pisma ręcznego. W związku z powyższym podjęli decyzję o sporządzeniu pierwszej, obszernej publikacji na ten temat. Raport ten otworzy cykl opracowań dotyczących badania pisma ręcznego, biegłych sądowych i obszarów z nimi związanymi.

W Raporcie poświęcono uwagę części proceduralnej powoływania biegłych, objaśnienia podstawowej terminologii związanej z m.in. szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego, możliwości uzyskania kwalifikacji z tej dziedziny, jak i dokonano analizy ogólnych danych liczbowych odnoszących się do biegłych z tej dziedziny. Wnioski z Raportu oparte są także na podstawie wyników uzyskanych z ankiet, wypełnionych przez Sądy Okręgowe, a także informacji uzyskanych na podstawie weryfikacji list biegłych sądowych sporządzanych przez każdy z okręgów.

W Raporcie znajdują się także komentarze Autorów zawierające m.in. propozycje usprawnienia, ujednoczenia poszczególnych omawianych kwestii.

1. ZAŁOŻENIA RAPORTU

Założenia niniejszego Raportu to:

- przedstawienie roli biegłego sądowego z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego i związanej z tym problematyki na poziomie proceduralnym i funkcjonalnym,
- wskazanie różnego rodzaju kwestii budzących wątpliwości w związku z pełnieniem funkcji biegłych sądowych z ww. dziedziny, ich omówienie, wnioski z nich płynące i ewentualne propozycje ich rozwiązania,
- dotarcie wniosków płynących z Raportu do szerokiego kręgu odbiorców, w tym m.in. do organów wymiaru sprawiedliwości, Ustawodawcy, innych biegłych sądowych oraz uświadomienie występujących problemów,
- zachęcenie biegłych sądowych z badania pisma ręcznego do podnoszenia kwalifikacji.

2. FUNKCJA BIEGŁEGO SĄDOWEGO I PODSTAWA PRAWNA DO DZIAŁANIA

A) Rozproszenie przepisów prawa dotyczących funkcji biegłego sądowego

Według polskiego systemu prawa biegły sądowy to rola procesowa, funkcja pomocnika sądu. Pełnić ją może każda osoba fizyczna posiadająca specjalistyczną wiedzę, jak również instytucja naukowa lub specjalistyczna, poprzez wydanie opinii na podstawie powołania jej przez sąd bądź inny organ procesowy. Biegły sądowy nie jest zawodem, co zdarza się slyszec od samych bieglych zapytanych o wykonywany przez nich zawód. Wyróżnia się dwa tryby udzielenia pomocy pełniąc rolę biegłego: biegły powołany z listy Sądu Okręgowego (wpisany na 5-letnią kadencję) oraz biegły *ad hoc* (czyli doraźnie) w sytuacji, gdy posiadane przez osobę bądź instytucję naukową lub specjalistyczną wiadomości specjalne są niezbędne dla sądu w toku postępowania. W Raporcie tym uwagę poświęcono biegłym z list Sądów Okręgowych, czyli ustanowionych na wniosek kandydatów na biegłych sądowych.

Zagadnienie biegłych sądowych od lat jest przedmiotem dyskusji, w których krytykowane są same podstawy, tj. rozproszenie regulacji dotyczących funkcjonowania biegłych w przepisach kilku ustaw i wydanych do nich aktów wykonawczych. Informacji o: ustanawianiu, zwalnianiu z funkcji, pełnieniu czynności, udziale w postępowaniach, wynagradzaniu należy szukać w:

- a) Ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 157, w którym znajduje się delegacja dla prezesów sądów do prowadzenia list biegłych sądowych oraz dla ministra sprawiedliwości, którego zadaniem jest wydanie rozporządzenia określającego ogólnie rolę i czynności biegłego)¹;
- b) Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych (regulacja podstawowych kwestii dotyczących administrowania biegłymi, wymogów dla kandydatów na biegłych sądowych, obowiązków biegłego, prawa biegłego, zwolnienie z funkcji)²;

¹ Ustawa z dnia 27.7.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. 2001, Nr 98, poz. 1070.

² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, z dnia 24.1.2005 r. w sprawie biegłych sądowych, Dz. U. 2005, Nr 15, poz. 133.

- c) Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (określa „wewnętrzną organizację i porządek funkcjonowania sądów powszechnych”³, a w akcie tym biegli sądowi wymienieni są kilkakrotnie: §29, §92, §94, §122, §136, §156, §165, § 420);
 - d) Ustawie Kodeks postępowania cywilnego (art. 278-291)⁴;
 - e) Ustawie Kodeks postępowania karnego (art. 193-203)⁵;
 - f) Ustawie Kodeks postępowania administracyjnego (art. 75 § 1)⁶;
 - dotyczące powoływania biegłych w procesie i postępowaniu administracyjnym;
 - g) Ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dotycząca regulacji finansowych m.in. dla biegłych sądowych)⁷;
 - h) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu cywilnym (jak w tytule)⁸;
 - i) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu karnym (jak w tytule)⁹;
- i innych aktach prawnych, w których fragmentarycznie poświęca się uwagę biegłym sądowym.

³Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.06.2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz. U. 2019, poz. 1141.

⁴ Ustawa z 6.6.1997 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. Z 2018 r. poz. 1987 ze zm.

⁵ Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Z 2018 r. poz. 1987 ze zm.

⁶ Ustawa z 14.6.1960r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz. U. Z 2018, poz. 2096 ze zm.

⁷ Ustawa z dnia 28.7.2005 r. O kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 167, poz. 1398.

⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu cywilnym, Dz. U. 2013 poz. 518.

⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu karnym, Dz. U. 2017 poz. 2049.

Kłopotów z pozyskaniem informacji o statusie i roli biegłych nastęrcza przede wszystkim mnogość aktów prawnych, jak również rozproszenie tematyczne. Od lat dyskutuje się o potrzebie ustawy o biegłych sądowych, która skupiałaby zagadnienia o tej istotnej roli procesowej, a także byłaby doskonałą przestrzenią do wprowadzenia niezbędnych zmian dotyczących funkcji biegłych.

B) Wymogi prawne i formalne przy wpisie na listę biegłych po raz pierwszy

Niewątpliwie, nie tylko w związku z danym Raportem, jednymi z najistotniejszych kwestii są wymogi prawne i formalne, jakie ustawodawca stawia przed kandydatami na biegłych sądowych. Znajdujemy je w § 12. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, z którego wyczytujemy, że:

„Biegłym może być ustanowiona osoba, która:

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) ukończyła 25 lat życia;
- 3) posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w danej gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła, a także innej umiejętności, dla której ma być ustanowiona;
- 4) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków biegłego;
- 5) wyrazi zgodę na ustanowienie jej biegłym.

2. Posiadanie wiadomości specjalnych powinno być wykazane dokumentami lub innymi dowodami. Ocena, czy posiadanie wiadomości specjalnych zostało dostatecznie wykazane, należy do prezesa.¹⁰

Kandydat na biegłego sądowego oprócz dokumentów poświadczających posiadane przez niego wiadomości specjalne, w przypadku zatrudnienia zobowiązany jest także przedstawić opinię z miejsca pracy bądź w przypadku wykonywania wolnego zawodu, od organizacji zawodowej, do której należy.

¹⁰Tamże.

Zasadniczo powyższe stanowi wszystkie wymogi prawne i formalne, które należy spełnić, aby zostać wpisany na listy biegłych sądowych - ekspertów posiadających wiadomości specjalne, które mają posłużyć sądom do rozstrzygania kwestii będących przedmiotem postępowań. Na uwagę zasługuje przede wszystkim fakt, że sformułowanie tak niskich i nieprecyzyjnych wymogów w ogóle nie stwarza realnej możliwości wpisania na listy biegłych sądowych wyłącznie faktycznych ekspertów, osób o ponadprzeciętnych kwalifikacjach zawodowych, które to są potrzebą i oczekiwanym standardem rozstrzygania na poziomie postępowań sądowych. Ponadto tak sformułowane wymogi dotyczące kwalifikacji nie informują jakie *de facto* kwalifikacje powinien posiadać kandydat na biegłego z danej dziedziny. W kontekście kwalifikacji warte podkreślenia jest także to, że ustawodawca nie przewiduje nawet wymogu minimalnego poziomu wykształcenia (np. ukończenia studiów wyższych). Nie wymaga on także, aby jakiegokolwiek wykształcenie było kierunkowo związane ze wskazaną we wniosku dziedziną, co oznacza, że kandydat może mieć wykształcenie np. mechanika samochodowego, a wnioskować o wpis na listę biegłych w dziedzinie badania pisma ręcznego.

Wśród szeroko komentowanych wymóg wieku kandydata na biegłego także jest punktem zapalnym. Jedni podnoszą, że określony przez ustawodawcę minimalny wiek 25 lat budzi wątpliwość, czy na tym etapie życia można dysponować kwalifikacjami (wiedzą i doświadczeniem) eksperckimi. Jednocześnie głośno zwraca się uwagę na kwestię braku górnej granicy i problemy z pełnieniem funkcji biegłego przez osoby w wieku emerytalnym nierzadko mające trudności w nadążeniu za tempem rozwoju niemalże każdej z dziedzin oraz ze współczesnym tempem i specyfiką pracy ogólnie. Odnośnie wieku biegłych sądowych szersze rozważania znajdują się w dalszej części Raportu poświęconej omówieniu wyników ankiety.

Zasadniczym problemem przy weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych przy ich wpisywaniu na listy biegłych jest to, że Prezesi Sądów Okręgowych nie dysponują narzędziami do faktycznej oceny wiedzy i umiejętności biegłych, którzy posiadają wiadomości specjalne z wielu dziedzin. Zgodnie z § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24.01.2005r. w sprawie biegłych sądowych, „posiadanie wiadomości specjalnych powinno być wykazane

dokumentami lub innymi dowodami. Ocena, czy posiadanie wiadomości specjalnych zostało dostatecznie wykazane należy do prezesa¹¹. Przepis ten sprowadza się do konkluzji, iż prezes weryfikuje jedynie poprawność złożonych dokumentów oraz ich adekwatność do pełnionej funkcji np. czy kandydat ubiegający się o funkcję biegłego z zakresu medycyny, posiada dyplom ukończenia studiów o tym kierunku. Weryfikacja ma charakter bardziej formalny niż merytoryczny, ponieważ Prezesi Sądów Okręgowych nie mają możliwości i kompetencji, aby sprawdzić poziom wiedzy każdego kandydata, będących z różnych dziedzin nauki i rzemiosła. Sprowadza się to do sytuacji, w której działalność biegłego sądowego, a co za tym idzie, poziom jego kwalifikacji, weryfikowany jest dopiero na etapie postępowań sądowych, w których sporządza opinie.

Jak wykazano w Informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości” opracowanym przez NIK:

- „prezes sądu okręgowego nie posiada narzędzi, które gwarantowałyby właściwą weryfikację fachowości, odpowiedzialności ani też bezstronności biegłych;
- przy ustanawianiu biegłych brak po stronie prezesa dobrych instrumentów do weryfikowania teoretycznych, a szczególnie praktycznych wiadomości specjalnych. Wobec bardzo dużego spektrum dziedzin, w których kandydaci ubiegają się o ustanowienie biegłymi może to prowadzić do powoływania osób niewłaściwych;
- Prezes sądu okręgowego nie dysponuje środkami, które pozwoliłyby mu zweryfikować poziom wiedzy potencjalnego biegłego. Nie posiadając wiadomości specjalnych w danej dziedzinie wiedzy, nie potrafi ocenić, czy ukończenie określonego kierunku studiów lub kursu daje należyte przygotowanie do bycia biegłym sądowym.”¹²

Pomimo to, zgodnie z obowiązującymi przepisami, decyzje o wpisie na listę biegłych podejmują prezesi Sądów Okręgowych, którzy wedle swojej najlepszej

¹¹ *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005r. w sprawie biegłych sądowych*, § 12 ust. 2, DzU nr 15, poz. 133, z późniejszymi zmianami.

¹² Informacja o wynikach kontroli, Funkcjonowanie biegłych sądowych w wymiarze sprawiedliwości, NIK, 2015.

wiedzy, rozeznania, doświadczenia dokonują selekcji składanych wniosków o wpis na listę biegłych. Każdy z prezesów kieruje się własnym kluczem weryfikacji i selekcji. Bywa, że kierują zapytania do podmiotów, które wystawiły dokument poświadczający kwalifikację kandydata (uczelnia, organizator kursu, itp.) o program ukończonego szkolenia czy też ocenę jego uczestnika - kandydata na biegłego. Praktyką jest też stosowanie pism do instytucji specjalistycznych z danej dziedziny z zapytaniem, jakie - chociażby - wykształcenie (wedle aktualnego stanu rozwoju dziedziny) powinien posiadać jej ekspert. Rozwiązanie to znajduje coraz większe poparcie z racji wskazanych wyżej wniosków z kontroli NIK, a także oczekiwanego uzasadnienia w przypadku wydania decyzji odmawiającej wpis na listę biegłego. W przypadku gdy biegły pełni funkcję przy innych Sądach Okręgowych, wówczas Sąd dokonujący wpisu może skierować prośbę o wydanie opinii o pracy biegłego, w tym zapytanie o ilość sporządzonych opinii dla danego sądu, ich terminowość, ewentualną ilość zarzutów do sporządzonych opinii oraz czy wpływały skargi na działalność biegłego. Uzyskanie tego rodzaju informacji od innych Sądów Okręgowych jest pomocne dla Sądu, do którego wpłynął wniosek kandydata na biegłego, ponieważ organ dokonujący wpisu, może zweryfikować faktyczną pracę biegłego, popartą opinią innego Sądu. Jednak taki rodzaj weryfikacji kwalifikacji i pracy biegłego nie zawsze lub nie przez wszystkie Sądy jest praktykowany.

C) Wymogi prawne i formalne przy przedłużaniu kadencji biegłego

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, kadencja biegłego trwa 5 lat. Żaden z obowiązujących aktów prawnych dotyczących biegłych sądowych - a w tym Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, które reguluje ustanawianie biegłych - nie określa kryteriów, które należy spełnić przy ustanawianiu biegłych na kolejną/kolejne kadencje. Oznacza to, że - wobec braku jednolitych i odgórnych wymogów - każdy z Sądów Okręgowych (45) wyznacza własne warunki możliwości kontynuacji pełnienia funkcji biegłego. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w tym przypadku Sądy Okręgowe pełnią rolę *quasi* „ustawodawczą”. Prezesi Sądów Okręgowych we własnym zakresie i niezależnie od innych okręgów ustalają, jakie

stawiają wymogi dla kandydatów na biegłych sądowych wyrażających chęć sprawowania tej funkcji w kolejnej kadencji. Brak odgórnej regulacji oznacza, że wymogi te mogą być (i są) najróżniejsze, a także, że z roku na rok mogą się zmieniać. Biegli sądowi planujący kolejne kadencje nie są w stanie przygotować się, ponieważ nie wiedzą, jakie warunki będą musieli spełnić, aby móc kontynuować tę funkcję. Kolejnym wartym podkreślenia aspektem jest fakt, że każdy z okręgów ma inne wymogi na wpis na kolejną kadencję. W praktyce oznacza to, że biegły pełniący tę funkcję w różnych okręgach, przy przedłużaniu w nich kadencji, składa różne dokumenty. Sytuacja ta niewątpliwie powoduje chaos w i tak wystarczająco niejasnym i nieprecyzyjnym procesie. Wartym zauważenia jest również, że każdy Sąd Okręgowy przyjmuje odmienną interpretację kolejnej kadencji w kontekście ślubowania biegłego. Jedni zajmują stanowisko, że przedłużenie kadencji może bazować na złożonym przy pierwszej kadencji ślubowaniu, drudzy, że kolejna kadencja traktowana jest jak nowa kadencja, a więc wymagają złożenia ślubowania na nowo.

Powierzchnie (i prawdopodobnie w czasach ustanawiania ww. Rozporządzenia) zagadnienie to nie budzi (nie budziło) zastrzeżeń, jednakże z biegiem czasu oraz przy głębszej analizie można wnioskować, że kwestia ta jest swoistą luką, która doprowadziła do sytuacji, w której „na listach są biegli ustanowieni w latach 60., 70., i 80. minionego wieku”¹³. Oczywistym jest, że problem nie stanowi tak długi staż lecz niejednolite, a w kwestii kwalifikacji w dalszym ciągu niejasne kryteria dotyczące wpisu na kolejne kadencje. W obliczu galopującego rozwoju większości dziedzin fakt, że na listach są biegli, którzy funkcję tę pełnią nieprzerwanie od kilkudziesięciu lat nasila problem weryfikacji kwalifikacji biegłych - jednakże tym razem w odniesieniu do ich podnoszenia, nadążania za rozwojem dziedziny. Jest to szczególnie istotne z racji konieczności zapewnienia, by na listach biegłych wpisani byli specjaliści z aktualną wiedzą, a nie wystarczająca na okres sprzed X lat.

¹³ Tamże.

W związku z brakiem określonych w akcie prawnym wymogów przy wpisie na kolejną kadencję należy zapoznać się z listą obowiązkowych dokumentów wyznaczonych przez każdy sąd okręgowy. Informacje te są chociażby dostępne na ich stronach internetowych, które - na potrzeby danego raportu - przeanalizowano w sekcji „biegli sędziowie, wpis na kolejną kadencję”. Z uwagi na zasadnicze dla problematyki raportu kwestie, szczególną wagę przyłożono do występowania/braku występowania wymogu udowodnienia podnoszenia kwalifikacji w minionej kadencji.

Wnioski z analiz ww. danych są następujące:

- A) w zdecydowanej większości sądów okręgowych przy wpisie na listę biegłych na kolejną kadencję (czyli po 5 latach od poprzedniego zgłoszenia wniosku) kandydat musi złożyć podstawowe dokumenty takie jak: wniosek o ustanowienie na kolejną kadencję, kwestionariusz osobowy, aktualna informacja o niekaralności, oświadczenie o pełni praw cywilnych i obywatelskich, oświadczenie o braku wszczętego postępowania karnego wobec kandydata, dowód uiszczenia opłaty administracyjnej, zgoda na publikację danych, zgodna na pełnienie funkcji biegłego;
- B) w nielicznych przypadkach sądy okręgowe wymagały przedstawienia przykładów (bądź całej listy) sygnatur spraw, w których biegły opiniował w mijającej kadencji;
- C) **w zaledwie 16 na 45 sądów okręgowych znalazł się wymóg przedstawienia dokumentów poświadczających podnoszenie kwalifikacji w mijającej 5 - letniej kadencji!**

Jak wynika z powyższego określone przez sądy okręgowe wymogi dotyczą głównie formalności z zakresu dokumentacji administracyjnej (np. wniosek, kwestionariusz osobowy, zgody, oświadczenia, dowód uiszczenia opłaty). Spełnienie tych wymogów nie stanowi dla kandydata przedłużającego kadencję trudności. W niektórych przypadkach sądy oczekują także przedstawienia listy sygnatur dla opiniowanych spraw, aby zasięgnąć w podmiotach prowadzących wskazane postępowania opinii o biegłym (np. czy opinia została wydana na czas, jaka była jej jakość, czy była skarga na biegłego). Wymóg ten zasadniczo dotyczy sposobu wykonywanej funkcji i jedynie częściowo kwalifikacji biegłego (jakość wydawanych opinii, których sądy - bez posiadania wiadomości specjalnych - nie są w stanie

samodzielnie ocenić w zakresie poprawności merytorycznej). Najistotniejszy jest fakt, że zaledwie około 1/3 sądów okręgowych (16 z 45) wymaga przedstawiania dokumentów (np. zaświadczeń, dyplomów) wskazujących na doskonalenie praktycznych i teoretycznych kwalifikacji zawodowych w trakcie minionej 5-letniej kadencji. Przy czym należy zauważyć, że wymóg ten jest nieprecyzyjny, bardzo ogólny, dający pełną swobodę wyboru sposobu podnoszenia kwalifikacji i łatwości wykazania, że biegły jako ekspert w ciągu aż tych 5 lat zrobił cokolwiek w kontekście własnego rozwoju, czyli starań o zachowanie możliwości wykonywania tej pracy. Sytuacja, w której aż 2/3 liczby sądów okręgowych NIE oczekuje od swych biegłych rozwoju i wykazania się jako ekspert w dziedzinie, oznacza, że przedłużenie kadencji jest łatwą formalnością; że wpisawszy się raz na listę biegłych (z dużym prawdopodobieństwem bez zaawansowanej weryfikacji wówczas przedstawionych dokumentów poświadczających kwalifikację) wystarczy zgłoszenie chęci wpisu na kolejne 5 lat popierając to uzupełnieniem formularzy według wzoru ze strony Sądu Okręgowego.

Brak podstawowego wymogu, jakim jest wykazanie doskonalenia zawodowego związanego z dziedziną pełnienia funkcji biegłego, jest pogłębieniem problemu niskich i niejasnych wymogów dla kandydatów na biegłych sądowych określonych w podstawowym Rozporządzeniu. Okazuje się, że przedłużenie kadencji (tj. wpis na kolejną/kolejne) jest czynnością prostą, a w przypadku braku jakichkolwiek wymogów związanych z weryfikacją kandydata na biegłego (nieważne czy pierwszą czy kolejną kadencję) oznacza dla prezesa sądu okręgowego znaczące ograniczenia w odmowie kolejnego wpisu na listę biegłych. Okoliczność ta daje realne podstawy do kreowania pozycji biegłego sądowego, jako funkcji do woli nienaruszalnej. Dla społeczeństwa - uczestników postępowań - oznacza to brak gwarancji zapewnienia dostępu do biegłych, jako osób rozwijających się, starających się o utrzymanie funkcji, a tym samym poważnie traktujących tę rolę, co objawiałoby się nie tylko doskonaleniem zawodowym lecz także zachowującym terminowość pracy i współpracy polegającej na komunikacji z organem prowadzącym postępowanie. Zjawiska te (rozwój, jakość, terminowość, komunikacja) są podstawami rynku pracy i ogólnie gospodarki.

3. BIEGŁY SĄDOWY Z SZEROKO POJĘTEJ DZIEDZINY BADANIA PISMA RĘCZNEGO I DOKUMENTÓW

A) Objasnienie podstaw terminologii z dziedziny badania pisma ręcznego

Prawidłowe rozumienie współczesnej dziedziny badania pisma ręcznego niewątpliwie wymaga przyjęcia podstawowego założenia, że jest ono zjawiskiem interdyscyplinarnym. Niegdyś kojarzone wyłącznie z kryminalistyką, jako jeden ze sposobów dowodzenia popełnienia przestępstwa fałszowania dokumentów, obecnie wskazuje na znacznie szerszy zakres takich badań i ich zastosowania. Z pomocą przychodzi jedyna prawidłowa definicja terminu „grafologia” pochodzącego z pierwszej połowy ubiegłego stulecia opublikowanego w Wielkiej Ilustrowanej Encyklopedii Powszechnej Gutenberga z 1938 roku. Definicja ta opisuje grafologię, jako „wiedzę o warunkach fizycznych i psychicznych powstawania pisma ręcznego”. W tym krótkim i prostym objaśnieniu znajduje się sedno procesu powstawania pisma ręcznego, które należy rozumieć, jako zespół znaków graficznych poczyniony w wyniku ruchu pod wpływem bodźców psychicznych i neurologicznych. To zaś jednoznacznie wskazuje jednakowo na kwestie motoryki, psychologii, neurologii, co czyni badanie pisma ręcznego dziedziną (a w myśl genezy terminu grafologia: *grapo-* pisze; *logos-* nauka) nauką interdyscyplinarną.

W związku z powyższym współczesne badanie pisma ręcznego funkcjonuje w 3 specjalizacjach:

- A) Grafologia kryminalistyczna - mająca zastosowanie w przypadku ustalenia możliwości różnych form fałszerstwa pisma; stosunkowo młoda specjalizacja, stanowiąca odpowiedź na potrzeby wykrycia sprawców przestępstw fałszowania pisma.
- B) Grafologia psychologiczna (inaczej nazywana psychografologia) - polegająca na analizie osobowości na podstawie cech graficznych jego pisma; jest to najstarsza

(sięgająca czasów nawet przed naszą erą) i najszerzej przebadana specjalizacja badania pisma ręcznego.

- C) Grafologia kliniczna (inaczej nazwana neurografologią) - dotyczy badania pisma patologicznego, czyli pisma obrazującego zaburzenia prawidłowego procesu powstawania pisma w wyniku chorób, razów, zaburzeń; najmłodsza specjalizacja badania pisma ręcznego, zdecydowanie najbardziej zaawansowana i dająca najszersze możliwości wykorzystania.

Zważywszy na brzmienie zaprezentowanej prawidłowej definicji terminu grafologia (*patrz komentarz*¹⁴) niezależnie od jej specjalizacji, osoba, która zajmuje się badaniem pisma ręcznego to grafolog. Nazewnictwo to ma podłoże w genezie terminu „grafologia” oraz w historii rozwoju tej nauki, co znalazło swe odzwierciedlenie także w obowiązującej w Polsce Klasyfikacji Zawodów i Specjalności¹⁵. W spisie tym pod kodem 263408 odnajdujemy zawód grafolog (wydruk z KZiS stanowi załącznik do raportu), którego zadaniami zawodowymi są czynności pomiarowe i analityczne dotyczące zarówno specjalności kryminalistycznej jak i psychologicznej. Zakres tych zadań zawiera także badanie dokumentów, co wbrew pozorom nie jest czynnością stricte związaną z badaniem

¹⁴ Komentarz: W okresie powojennym pojawiło się rozróżnienie grafologii i badania pisma ręcznego, jako - w przypadku pierwszej - oznaczające dziedzinę analizy cech osobowości na podstawie próbki pisma, a w przypadku drugiego czynność pomiarową i analityczną na potrzeby sądowe. W ślad za tym doszło do niedorzecznego podziału określania osób zajmujących się jednym i drugim. I tak pierwszych nazywano się grafologami, a drugich specjalistami badania pisma ręcznego. Komentarz dotyczący logiki tego podziału jest zbędny.

Z perspektywy czasu zabieg tego podziału ocenia się negatywnie i zbędnie w stosunku do, przede wszystkim, genezy terminu grafologia, jak również rozwoju tej nauki w innych częściach świata, gdzie do takiego podziału nie doszło. Rozróżnienie to miało podłoże konfliktu między zwolennikami uznania grafologii jako nauki interdyscyplinarnej i tymi, którzy uważali, że jest to jedynie czynność pomiarowa (grafometria). Należy zauważyć, że w przypadku wykonywania jakichkolwiek badań pisma ręcznego wykonanie samych pomiarów jest jedynie etapem technicznym, a zasadniczym dla wnioskowania jest etap analizy i waloryzacji oznaczonych cech graficznych pisma ręcznego. W związku z powyższym pełne, profesjonalne badania pisma ręcznego (etap techniczny i analityczny w kontekście interdyscyplinarnym) wykonuje grafolog.

¹⁵ www.psz.praca.gov.pl

„Klasyfikacja zawodów i specjalności jest usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Stanowi "spis z natury" zawodów zidentyfikowanych na rynku pracy. Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co 2-3 lata w drodze zmian rozporządzenia w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania.” - tamże.

pisma ręcznego. Szerokie wyjaśnienie tego zagadnienia znajduje się w punkcie poniżej.

B) Objasnienie podstaw terminologii z dziedziny badania dokumentów

W związku z objaśnioną dziedziną badania pisma ręcznego, należy również dokonać wyjaśnień dotyczących badania dokumentów, gdyż są to dwie odrębne dziedziny. Pojęcie „dokument” (z łac. *documentum*), z uwagi na jego różnorodne znaczenie, nie ma jednej przyjętej definicji, i tak w ujęciu prawa karnego, cywilnego czy administracyjnego jest nieco odmiennie traktowane. Celem niniejszego Raportu nie są rozważania definicyjne dotyczące ww. pojęcia, więc ze względu na jego rodzaj i charakter, zostanie przytoczony tylko art. 115 § 14 kodeksu karnego, zgodnie z którym „Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne”.¹⁶

Oprócz wyjaśnienia definicyjnego, należy wspomnieć o rodzajach dokumentów. H. Kolecki dokonał podziału dokumentów ze względu na technikę zapisu na dokumenty: pisemne (ręczne, maszynowe, pieczęcie, drukarskie, kombinowane, reprodukcje dokumentów pisemnych), foniczne (audiodokumenty), komputerowe (nośniki magnetyczne, półprzewodnikowe itp.) oraz wideodokumenty i fotografie¹⁷.

Idąc tym tokiem, nie sposób ominąć art. 270 § 1 kodeksu karnego, zgodnie z którym „Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”¹⁸

¹⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 1, DzU Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami.

¹⁷ H. Kolecki, *Techniczno-kryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, Poznań 2002, Wydawnictwo Poznańskie, s. 32.

¹⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 1, DzU Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami.

Zgodnie z przytoczoną treścią artykułu, warto wyjaśnić sposoby fałszowania dokumentów, co jednocześnie wyjaśnia w jakim zakresie wykonują badania biegli z zakresu badania dokumentów.

Wyróżnia się następujące rodzaje fałszerstw dokumentów:

- podrobienie - czyli stworzenie nowego dokumentu na wzór dokumentu autentycznego z zachowaniem elementów wzoru dokumentu autentycznego lub stworzeniem własnego wzoru;
- przerobienie - dokonanie zmian w istniejącym, autentycznym dokumencie, celowa ingerencja np. poprzez dopisanie jakiegoś elementu, przystawienie pieczęci. Przerobienie często wiąże się z mechanicznym lub chemicznym usunięciem jakiegoś elementu i zastąpienie go nowym;
- używanie jako autentycznego dokumentu podrobionego lub przerobionego, czyli świadome posługiwanie się dokumentem sfalszowanym.

Kryminalistyczne badania dokumentów dzielą się na dwie grupy: klasyczne i techniczne. Klasyczne badania obejmują swym zakresem analizę porównawczą rękopisów i podpisów, badania maszynopisów i maszyn do pisania, badania pieczętek i ich odcisków, wnioskowanie o cechach osobopoznawczych autora wypowiedzi pisemnych oraz podstawową analizę dokumentów w zakresie technik ich sporządzenia¹⁹, czyli wszystko to, co odnosi się do grafizmu ludzkiego. Badania techniczne, jak sama nazwa wskazuje, odnoszą się do technicznej strony dokumentu i obejmują m.in. ustalenie autentyczności dokumentów, identyfikację technik wykonania dokumentów, urządzeń drukujących, badanie dokumentów zniszczonych czy określanie wieku zapisów²⁰. Tego rodzaju badania dokumentów wymagają przeprowadzenia czynności laboratoryjnych z użyciem specjalistycznego sprzętu i środków fizyko-chemicznych. Nie trudno zatem wnioskować, że takim warsztatem dysponują jedynie wyspecjalizowane instytucje, a nie biegli sądowi (w zdecydowanej większości osoby fizyczne, wykonujące swoje czynności z użyciem podstawowego zaplecza badawczego).

¹⁹ L. Koźmiński, *Dokument jako ślad kryminalistyczny. Wybrane aspekty*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Pile Wydanie I, Pila 2010, s. 41.

²⁰ Tamże.

Ujednolicając powyższe rozważania definicyjne do wyjaśnień przedstawianych na potrzeby niniejszego Raportu należy stwierdzić, że biegły zajmujący się dziedziną badania pisma ręcznego wykonuje innego rodzaju badania niż biegły zajmujący się dziedziną badania dokumentów. Często występuje jednak błędne, naprzemienne określanie tych dziedzin, co jest widoczne m.in. na listach biegłych sądowych Sądów Okręgowych i Klasyfikacji Zawodów i Specjalności. W wyniku nierozróżnienia obu dziedzin dochodzi często do sytuacji, w której biegły zajmujący się wyłącznie badaniem pisma ręcznego, otrzymują do badania dokumenty, na podstawie których mają określić np. ich wiek, czas powstania zapisów ręcznych/maszynowych, rodzaj środka kryjącego, a nie mają do tego kompetencji. Odwrotna sytuacja ma miejsce wówczas, gdy biegły zajmujący się wyłącznie badaniem dokumentów otrzymują zlecenie wp. wykonania opinii dotyczącej np. autentyczności zapisu ręcznego i również nie dysponują odpowiednią wiedzą w zakresie badań pisma ręcznego. Oczywiście są również i tacy biegły, którzy zajmują się obiema dziedzinami, czyli zarówno mogą ustalić np. czy testament jest autentyczny oraz wskazać czas jego powstania na podstawie rodzaju podłoża pisarskiego oraz środka kryjącego. Dlatego niewątpliwie istotnym jest, aby rozgraniczyć te dwie dziedziny oraz aby biegły prawidłowo je określali i byli w prawidłowy sposób wpisywani na listy biegłych sądowych.

C) Problematyka różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego – propozycja ujednoczenia

Niniejszy Raport opiera się w głównej mierze o dane pochodzące z list biegłych sądowych, prowadzonych przez 45 Sądów Okręgowych w Polsce. Analizując informacje w nich zawarte, spostrzeżono, że każdy Sąd Okręgowy prowadzi swoją listę biegłych sądowych w odmienny sposób. Różnorodność nie wynika tylko z zakresu podstawowych informacji o biegłych np. uwzględnieniu bądź nie tytułu naukowego przed imieniem i nazwiskiem, danych kontaktowych (na niektórych listach biegłych sądowych te elementy są pomijane), ale przede wszystkim z braku ujednoczenia nazewnictwa dziedzin i specjalizacji wykonywanych

przez biegłych. Natomiast punktem stałym, który znajduje się we wszystkich listach biegłych sądowych jest informacja dotycząca czasu trwania kadencji biegłego.

Powracając do kwestii różnorodności nazewnictwa dziedzin i specjalizacji należy podkreślić, że już na etapie pozyskiwania danych do niniejszego Raportu, napotkano trudności wynikające z powyższej kwestii. W związku z tym, iż Raport poświęcony jest biegłym sądowym z szeroko pojętej dziedziny pismoznawstwa, obszar pozyskiwanych danych na podstawie list biegłych sądowych był ograniczony do tej dziedziny. Problem nomenklatury stworzonej przez poszczególne Sądy Okręgowe polega na tym, że nie ma jednego, odgórnie ujednoliconego nazewnictwa, które klasyfikowałoby poszczególne dziedziny i specjalizacje. Efektem tego jest nie tylko rozproszenie nazewnictwa, ale tworzenie niepoprawnych/nieodpowiednich nazw dziedzin i specjalizacji. Analizując każdą z list biegłych sądowych pod tym kątem, Autorzy Raportu odnieśli wrażenie, iż niektóre nazewnictwo dziedzin/specjalności z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego powstało w wyniku wpisania nazw dziedzin/specjalizacji (wskazywanych przez biegłych sądowych we wnioskach o wpis na listę biegłych sądowych), bez ich odpowiedniej weryfikacji. Stąd wynika duża ilość i rozproszone nazewnictwo w ramach tej dziedziny.

Poniżej prezentacja najczęściej występującego nazewnictwa dziedziny, zajmującej się szeroko pojętym badaniem pisma ręcznego, na listach biegłych sądowych wśród 45 Sądów Okręgowych:

- Grafologia;
- Kryminalistyka;
- Kryminalistyczne badania/kryminalistyczne badania pisma ręcznego;
- Kryminalistyczne badania dokumentów;
- Badanie dokumentów i pism (kryminalistyczne);
- Pismoznawstwo;
- Analiza kryminalna, kryminologia, odzyskiwanie i odczyt danych z cyfrowych nośników informacji;
- Badanie dokumentów i pisma (grafologia);

- Kryminalistyka, toksykologia sądowa, archeologia sądowa, ekspertyza dokumentów i pisma, usługi pogrzebowe i cmentarne;
- Kryminalistyka - badanie pisma ręcznego i dokumentów – grafologia;
- Ekspertyzy;
- Grafologia i mechanoskopia;
- Inne dziedziny: Analiza pisma ręcznego i ekspertyza dokumentów, badania dokumentów i pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego i podpisów, ekspertyza dokumentów, grafologia;
- Kryminalistyczne badanie dokumentów (grafoskopia) i pism (grafologia);
- Brak jednej kategorii: Badania identyfikacyjne pisma ręcznego, podpisów, ekspertyza dokumentów, badania autentyczności dokumentów i pieczętek, badania pisma ręcznego i podpisów (tzw. klasyczne badania dokumentów), grafolog, psychografolog, klasyczne i kryminalistyczne badanie pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego patologicznego, badanie pisma osób chorych i po urazach, badanie pisma z kopii, badanie dokumentów, lingwistyka kryminalistyczna, kryminalistyczne badania dokumentów, kryminalistyczne badania: porównawcze podpisów, porównawcze paraf, porównawcze pisma ręcznego, kolejności naniesienia środków kryjących na podłoże dokumentu, odcisków pieczętek, faksimile, maszynopisów, autentyczności dokumentów, względnej wiekowości pisma ręcznego, porównawcze dokumentów powielanych, porównawcze podpisów i pisma patologicznego, psychologiczne pisma i podpisów;
- Kryminalistyka, toksykologia i chemia sądowa;
- Badanie i ekspertyza pisma, psychografologia i grafologia;
- Ekspertyza dokumentów związana z badaniem autentyczności oraz autorstwem pisma ręcznego i podpisów, grafologia, klasyczne badania dokumentów, klasyczne i techniczne badania dokumentów, kryminalistyczna ekspertyza pisma, kryminalistyczne badania dokumentów, pismo i grafologia;
- Klasyczne badanie dokumentów, kryminalistyczne badania dokumentów;
- Grafometria i grafologia, kryminalistyka i grafologia;
- Badanie porównawcze pisma, klasyczne badanie dokumentów, w tym kryminalistyczne badanie pisma i dokumentów;

- Badania identyfikacyjne pisma ręcznego oraz ekspertyza dokumentów, badania pisma ręcznego i autentyczności dokumentów, badanie autentyczności pisma, podpisów, zapisów i testamentów; kryminalistyczne badanie pisma ręcznego i dokumentów; badanie pisma ręcznego, klasyczne i kryminalistyczne badanie pisma ręcznego patologicznego, badanie pisma osób chorych i po urazach, badanie dokumentów, badanie pisma z kopii; badanie identyfikacyjne pisma ręcznego, podpisów i paraf, ekspertyza dokumentów - kryminalistyczne badanie pisma ręcznego, podpisów, paraf oraz pieczętek i dokumentów; grafologia, psychografologia.

Powyższa szeroko rozbudowana klasyfikacja została celowo zaprezentowana, aby uzmysłwić, jak duży problem leży już u samych podstaw, czyli w sporządzanych przez Sądy Okręgowe listach biegłych sądowych. Ponadto, należy podkreślić, że listy biegłych sądowych są jawne, każdy obywatel ma publiczny dostęp do informacji w nich zawartych. Zatem osoby poszukujące biegłego z danej dziedziny, w tym przypadku z szeroko pojętego badania pisma ręcznego, mogą napotkać problem w znalezieniu odpowiedniego eksperta, wynikający z różnorodnego nazewnictwa, klasyfikacji i szczegółowych specjalizacji, którymi zajmują się poszczególni biegli.

Wracając do przytoczonego różnorodnego nazewnictwa, wynikają z niego następujące spostrzeżenia:

- badania pisma ręcznego są klasyfikowane w różnych kategoriach/dziedzinach. W większości list biegłych zaliczane są do działu „Kryminalistyka”, „Kryminalistyczne badania pisma ręcznego i dokumentów”, „Grafologia”, „Badania pisma”, jednak występują również zaskakujące połączenia dziedzin np. „Kryminalistyka, toksykologia sądowa, archeologia sądowa, ekspertyza dokumentów i pisma, usługi pogrzebowe i cmentarne”. O ile połączenie kryminalistyki i toksykologii sądowej czy archeologii sądowej jest względnie dopuszczalne, to połączenie dziedziny zajmującej się ekspertyzą dokumentów i pisma z dziedziną świadcząca usługi pogrzebowe i cmentarne jest nie tylko zaskakujące, lecz przede wszystkim są to całkowicie niezwiązane ze sobą branże, które w żaden sposób nie

powinny być zaklasyfikowane do jednego działu. Dla przykładu, osoba szukająca specjalisty z zakresu badania pisma ręcznego, przeszukując listę biegłych sądowych sporządzoną w ten sposób, natrafia na biegłych specjalizujących się w usługach pogrzebowych, przez co może błędnie kojarzyć obie dziedziny.

Podobnym przykładem jest „Grafologia i mechanoskopia”, gdzie grafologia zajmuje się badaniem związku między pismem ręcznym a osobowością człowieka, a mechanoskopia to technika kryminalistyczna zajmująca się badaniami śladów powstałych w wyniku oddziaływania na siebie różnych przedmiotów. W tych przypadkach mamy łączenie kilku różnych dziedzin do jednej kategorii, co jest błędną praktyką.

- badania pisma ręcznego objęte są różnorodnym nazewnictwem, w tym błędnie formułowanym nazewnictwem. Dość enigmatycznym przykładem jest widniejąca na jednej z list biegłych sądowych kategoria pod nazwą „Ekspertyzy”. Jest to nazwa ogólna, nieuwzględniająca szczegółowego obszaru, którego owe ekspertyzy dotyczą, ponieważ ekspertyzy mogą obejmować różne dziedziny np. medycynę, budownictwo, księgowość itp. Określenie „Ekspertyzy” jest pojęciem szerokim i nie powinno być stosowane jako nazwa dziedziny/specjalizacji, którą zajmują się biegli. Ekspertyzy mogą być jedynie efektem pracy biegłych z różnych środowisk, którzy w wyniku przeprowadzonych badań, oględzin, oszacowań itp. sporządzają tego rodzaju dokument.

Następnym przykładem, błędnego nazewnictwa jest określenie „Grafometria i grafologia, kryminalistyka i grafologia”. Grafometria to metoda wykorzystywana w badaniach pisma ręcznego, polegająca na szczegółowych pomiarach cech graficznych pisma. Badania grafometryczne przeprowadzane są m.in. w kryminalistycznych badaniach pisma ręcznego, dlatego niezrozumiałym jest, dlaczego metoda badawcza została wyodrębniona jako odrębna dziedzina/specjalizacja. Idąc tym tokiem myślenia, skoro widnieje taka dziedzina/specjalizacja, to biegły sądowy z tego zakresu powinien sporządzać opinie polegające jedynie na pomiarach grafometrycznych, wówczas taka opinia byłaby

niepełna i niewystarczająca. Dlatego takie rozgraniczenie, widniejące na jednej z list biegłych sądowych jest nieprawidłowe i nie powinno funkcjonować.

Na jednej z list Sądu Okręgowego widnieje również niezrozumiały podział na „badania porównawcze pisma” i „grafologia”. Takie rozgraniczenie jest błędne, ponieważ co do zasady, każde badania pisma są porównawcze i polegają na dokonaniu porównania poszczególnych cech graficznych pisma ręcznego. Podobne, błędne rozróżnienie występuje w przypadku określeń „badania pisma ręcznego i podpisów” czy „badania pisma ręcznego i paraf”, gdzie zarówno podpis jak i parafa stanowią pismo ręczne i takie rozgraniczenie również nie powinno funkcjonować.

- brak jednolitego nazewnictwa, który powoduje chaos, zwłaszcza dla osób, które na co dzień nie zajmują się dziedziną związaną z badaniem pisma ręcznego. Używane są m.in. pojęcia: badania pisma, badanie i ekspertyza pisma, analiza pisma ręcznego i ekspertyza dokumentów, badania dokumentów i pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego i podpisów, ekspertyza dokumentów, grafologia. Mimo, że są to tylko nieliczne przykłady, już na ich podstawie można zauważyć chaos w ich nazewnictwie, choć częściowo pojęcia są do siebie podobne.

Im dalej zaawansowane lub różnorodne badania pisma ręcznego, tym nazewnictwo jest jeszcze bardziej zawile i nieuporządkowane np.: kryminalistyczne badania/kryminalistyczne badania pisma ręcznego, kryminalistyczne badania dokumentów, kryminalistyka - badanie pisma ręcznego i dokumentów – grafologia, kryminalistyczne badanie dokumentów (grafoskopia) i pism (grafologia), badanie porównawcze pisma, klasyczne badanie dokumentów, w tym kryminalistyczne badanie pisma i dokumentów.

Najbardziej chaotycznym sposobem przedstawienia biegłych sądowych na listach jest wymienienie poszczególnych specjalizacji, którymi się zajmują, co wygląda w następujący sposób:

Przykład nr 1:

„Badania identyfikacyjne pisma ręcznego, podpisów, ekspertyza dokumentów, badania autentyczności dokumentów i pieczętek, badania pisma ręcznego

i podpisów (tzw. klasyczne badania dokumentów), grafolog, psychografolog, klasyczne i kryminalistyczne badanie pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego patologicznego, badanie pisma osób chorych i po urazach, badanie pisma z kopii, badanie dokumentów, lingwistyka kryminalistyczna, kryminalistyczne badania dokumentów, kryminalistyczne badania: porównawcze podpisów, porównawcze paraf, porównawcze pisma ręcznego, kolejności naniesienia środków kryjących na podłoże dokumentu, odcisków pieczętek, faksimile, maszynopisów, autentyczności dokumentów, względnej wiekowości pisma ręcznego, porównawcze dokumentów powielanych, porównawcze podpisów i pisma patologicznego, psychologiczne pisma i podpisów.”

Przykład nr 2:

„Badania identyfikacyjne pisma ręcznego oraz ekspertyza dokumentów, badania pisma ręcznego i autentyczności dokumentów, badanie autentyczności pisma, podpisów, zapisów i testamentów; kryminalistyczne badanie pisma ręcznego i dokumentów; badanie pisma ręcznego, klasyczne i kryminalistyczne badanie pisma ręcznego patologicznego, badanie pisma osób chorych i po urazach, badanie dokumentów, badanie pisma z kopii; badanie identyfikacyjne pisma ręcznego, podpisów i paraf, ekspertyza dokumentów - kryminalistyczne badanie pisma ręcznego, podpisów, paraf oraz pieczętek i dokumentów; grafologia, psychografologia”.

W każdym z przykładów wymienienia specjalizacji biegłych, powielają się te same specjalizacje np. „psychografolog” i „psychologiczne badanie pisma i podpisów” – są to dziedziny tożsame, podobnie jak „badania porównawcze podpisów i pisma patologicznego” i „badanie pisma ręcznego patologicznego” – również tożsame dziedziny. Dlatego wymienianie tych samych specjalizacji, nazwanych w nieco odmienny sposób skutkuje nieuporządkowaniem i brakiem jasności w odbiorze, zwłaszcza przez osoby, które na co dzień nie mają do czynienia z omawianą dziedziną.

Oprócz odmiennego sposobu prowadzenia list biegłych sądowych przez poszczególne Sądy Okręgowe, nieuporządkowanego nazewnictwa i różnorodnej

klasyfikacji, należy również zwrócić uwagę na problem funkcjonowania tego samego nazwiska biegłego w kilku miejscach na jednej liście, przy czym nie wynika on z pełnienia funkcji biegłego w różnych dziedzinach np. medycynie, grafologii i księgowości. W 13 spośród 45 list biegłych sądowych widnieje problem podwójnego bądź kilkukrotnego wpisania tego samego biegłego w różnych miejscach listy np. w dziedzinie klasycznego badania pisma ręcznego i kryminalistycznego badania pisma ręcznego, przy czym w każdej z tych dziedzin powielona jest pełna specjalizacja biegłego. Poniżej wyciąg z jednej z list biegłych sądowych, celem zobrazowania:

Klasyczne badanie dokumentów

			autentyczności dokumentów.
3.		Klasyczne badanie dokumentów	
4.		Klasyczne badanie dokumentów	
5.		Klasyczne badanie dokumentów	Badania pisma ręcznego (zapisy i podpisy)
6.		Klasyczne badanie dokumentów	
7.	Biegły "X"	<u>Badanie porównawcze pisma ręcznego</u> <u>Klasyczne badanie dokumentów</u>	
		Kryminalistyczne badanie pisma i dokumentów	
8.		Klasyczne badanie dokumentów	Pismoznawstwo, badania porównawcze pisma ręcznego i podpisów
9.		Klasyczne badanie dokumentów	
10.		Klasyczne badanie dokumentów	
11.		Klasyczne badania dokumentów	

Kryminalistyczne badanie pisma i dokumentów

Lp.	Imię Nazwisko	Dziedzina	Specjalizacja
1.		Kryminalistyczne badanie pisma i dokumentów	
2.	Biegły "X"	<u>Badanie porównawcze pisma ręcznego</u> <u>Klasyczne badanie dokumentów</u>	

Wskazany problem jest ściśle powiązany z brakiem jednolitego nazewnictwa i różnorodności klasyfikacji dziedziny badania pisma ręcznego. Wprowadza dodatkowe utrudnienia np. przy wyszukiwaniu biegłego z tej dziedziny, a także skutkuje tym, że ogólna liczba biegłych na danej liście jest zawyżona, a nie rzeczywista.

W związku z opisaną problematyką różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego, Autorzy Raportu wychodzą z propozycją jego ujednoczenia. Nazewnictwo biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego mogłoby funkcjonować według poniższej propozycji, której uszczegółowienie znajduje się w punkcie 3E Raportu.

- 1) Kryminalistyczne badania pisma ręcznego
- 2) Psychologiczne badania pisma ręcznego (psychografologia)
- 3) Kliniczne badania pisma ręcznego
- 4) Lingwistyka kryminalistyczna.

Oddzielną kategorią oprócz wyżej wymienionej klasyfikacji byłoby:

- 1) Badanie dokumentów, w tym autentyczności, rodzaju i wieku dokumentów;
- 2) Badanie środków kryjących, w tym rodzaju, wieku, kolejności naniesienia środków kryjących na dokument;
- 3) Badanie pieczęci, faksymili, maszynopisów.

Powyższe propozycje ujednoczenia nazewnictwa stanowią usystematyzowanie, które z punktu widzenia biegłych sądowych, zajmujących się w praktyce, szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego, są istotne i przejrzyste. Dodatkowo, zawarcie na liście biegłych sądowych, przy konkretnej specjalizacji, krótkiej informacji wyjaśniającej czym się ona zajmuje i w jakich okolicznościach można z niej skorzystać, nie spowodowałoby jej nieuzasadnionego, sztucznego wydłużenia, lecz przyczyniłoby się do jej przejrzystości i zrozumienia, zwłaszcza dla osób nie zajmujących się na co dzień tą dziedziną.

D) Problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego oraz brak uregulowania zawodu grafologa w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

W celu zrozumienia problematyki wykształcenia w zakresie badania pisma ręcznego należy sięgnąć do krótkiego przeglądu historii edukacji tej dziedziny w naszym kraju.

W Polsce pierwsze publikacje na temat badania pisma ręcznego pojawiły się w XIX wieku, na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”, w którym - jego faktyczna redaktor naczelna Joanna Belejowska (polska pisarka, tłumaczka z języków: francuskiego, angielskiego, niemieckiego) - publikowała przekłady prac Jean'a Hipolita Michon'a - francuskiego badacza pisma ręcznego (1806-1881). Pierwsze prace naukowe i popularyzacyjne z tej dziedziny pojawiły się w latach 80., i 90. XIX wieku, a później rozwijały się głównie w okresie międzywojennym. Wtedy też grafologia była przedmiotem nauczania m.in. na niektórych uczelniach. Po II Wojnie Światowej, ze względu na brak uznania naukowego - pomimo, że chociażby w innych europejskich państwach nauka ta prężnie rozwijała się - zanikło zainteresowanie szeroko pojętego badania pisma ręcznego w naszym kraju. W polskiej historii nauczania badania pisma ręcznego ważną rolę odegrała publikacja Henryka Kwiecińskiego pt. „Grafologia sądowa (zasady ekspertyzy dokumentów i analizy pisma)” wydana około 1934r. W pracy tej autor - kierownik Centralnego Laboratorium Ekspertyz Wydziału II Departamentu II w latach 1947-1949 - wskazuje, iż „każdy fachowiec rozumie przez termin <grafologia sądowa> nie tylko analizy porównawcze pisma lecz i wszelkiego rodzaju ekspertyzy dokumentów” tym samym jednoznacznie określając, że grafologia jest uznawaną i wykorzystywaną w sądownictwie nauką badania pisma ręcznego. Powyższe ma swe odzwierciedlenie w obowiązującej w Polsce Klasyfikacji Zawodów i Specjalności, w której znajduje się zawód grafolog. Dziś śmiało można stwierdzić, że publikacja ta stanowiła podręcznik do nauki badania pisma ręcznego, a same szkolenia odbywały się wówczas na zasadzie szkoleń kaskadowych (przekazywanych stopniowo i kolejno

przez jedną osobę drugiej/drugim) lub w wyniku samodzielnej nauki z dostępnych nielicznych publikacji.

Pomimo bezdyskusyjnej potrzeby wykorzystania badań pisma ręcznego, zarówno wówczas jak i obecnie, zagadnienie to nie figurowało na listach możliwych kierunków nauczania w pełni przygotowując do zawodu. Różnie określane pismoznawstwo (np. grafologia, analiza pisma ręcznego, badanie pisma ręcznego) bywa częściowo omawiane lub powierzchownie przedstawiane w ramach kształcenia w kierunkach: prawo, kryminalistyka, kryminologia, psychologia, zarządzanie zasobami ludzkimi. Jednakże fakt, że w toku kilkuletnich studiów odbywa się wykład dotyczący badania pisma ręcznego nie oznacza przy okazji ukończenia studiów, np. na kierunku psychologia, uzyskania wykształcenia grafologa. Oczywistym jest, że takie jednostkowe zajęcia nie dają jakichkolwiek szans w pełni przedstawić dziedziny, nauczyć praktyki i doprowadzić do biegłości. Na potrzeby tego Raportu Autorzy przeanalizowali dostępne oferty edukacji w zakresie badania pisma ręcznego. Wyniki analizy wraz z komentarzem znajdują się w punkcie 4B.

W Polsce aktualnie (i od lat) jedyną drogą kształcenia w kierunku grafologii są kursy i szkolenia. W tej kwestii na uwagę zasługuje przede wszystkim fakt, że Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, pomimo, że jest państwową jednostką zajmująca się m.in. badaniem pisma ręcznego, nie prowadzi zewnętrznych szkoleń, w których uczestniczyć może każdy, kto jest zainteresowany kształceniem w tym kierunku. CLKP przeprowadza wyłącznie wewnętrzne szkolenia dla policjantów i osób cywilnych zatrudnionych w tej instytucji. Program, metodologia, weryfikacja efektów kształcenia są wewnętrzną procedurą CLKP, w związku z tym, że instytucja ta przygotowuje uczestników swych szkoleń wyłącznie do opiniowania w ramach ich pracy w CLKP. Warto przy tym podkreślić, że - w związku z profilem CLKP - badania takie dotyczą wyłącznie aspektów kryminalistycznych, co jest tylko jedną ze specjalizacji badania pisma ręcznego. Szkolenia te nie są ogólnie dostępne,

nie stanowią ramy kwalifikacji w ramach ZSK²¹ i nie wyznaczają certyfikacji zawodowych.

W ofercie komercyjnej znajdują się kursy i szkolenia organizowane przez osoby fizyczne i prawne. Z pewnością problemem jest to, że jest ich niezwykle mało, a większość z nich wybiórczo traktuje dziedzinę badania pisma ręcznego oferując np. naukę tylko psychografologii. W obliczu braku studiów lub innych kilkuletnich szkół grafologii kluczowe jest to, żeby oferta kursów/szkoleń dotyczyła kompleksowego przygotowania z każdej specjalizacji badania pisma ręcznego i przygotowania zawodowego do opiniowania. W kontekście oferty komercyjnej istotnym jest ponad to, aby organizatorem takich szkoleń był podmiot o jasnych i możliwych do weryfikacji podstawach edukacyjnych, np. wpis do Rejestru Instytucji Szkoleniowych²², Bazy Usług Rozwojowych²³.

Pomimo, że jakkolwiek nazwane badanie pisma ręcznego nie jest kierunkiem studiów, ani szkół o profilach zawodowych w pełni przygotowujących do pełnienia tego zawodu, to w obowiązującej w Polsce Klasyfikacji Zawodów i Specjalności funkcjonuje zawód grafolog. Pomimo, że owa Klasyfikacja zawiera taki zawód, to w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji nie znajduje się kwalifikacja dotycząca badania pisma ręcznego. W obliczu faktu, że na dzień publikacji Raportu tylko na listach biegłych sądowych było wpisanych aż 385 ekspertów z tej dziedziny (pomijamy niezliczoną ilość osób, które firmuje się jako grafolog bez pełnienia funkcji biegłego sądowego) zatrważa wręcz myśl, gdzie, kiedy i jakie kwalifikacje zdobyły te wszystkie osoby, aby - w myśl Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych - dostarczenie wykazać prezesom Sądów Okręgowych, że posiadają odpowiednie kwalifikacje do pełnienia funkcji biegłego sądowego w danej dziedzinie.

²¹ <https://kwalifikacje.gov.pl/>

²² <https://stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

²³ <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/>

E) Analiza ogólnych danych liczbowych na podstawie aktualnych list biegłych sądowych

Źródłem informacji są dane zamieszczone na listach biegłych sądowych publikowanych przez 45 Sądów Okręgowych w Polsce. Dane zostały zweryfikowane w październiku 2023r.

Łączna liczba biegłych sądowych z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, wpisanych na listy biegłych sądowych w 2023r. wynosi 739 osób. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że ci sami biegli są wpisani jednocześnie na kilka/kilkanaście okręgów, a dodatkowo na jednej liście biegłych, to samo nazwisko biegłego widnieje w kilku miejscach, w związku z powyższym liczba ta jest zawyżona.

Na potrzeby niniejszego Raportu, Autorzy dokonali pracochłonnej i szczegółowej weryfikacji wszystkich 45 list biegłych sądowych, w celu ustalenia rzeczywistej liczby biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą dziedziną pisma ręcznego w całej Polsce. W wyniku przeprowadzonej analizy ustalono, że w Polsce jest 385 biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego, przy czym należy podkreślić, że większość z nich nie posiada pełnej specjalizacji, a więc faktycznej biegłości w dziedzinie.

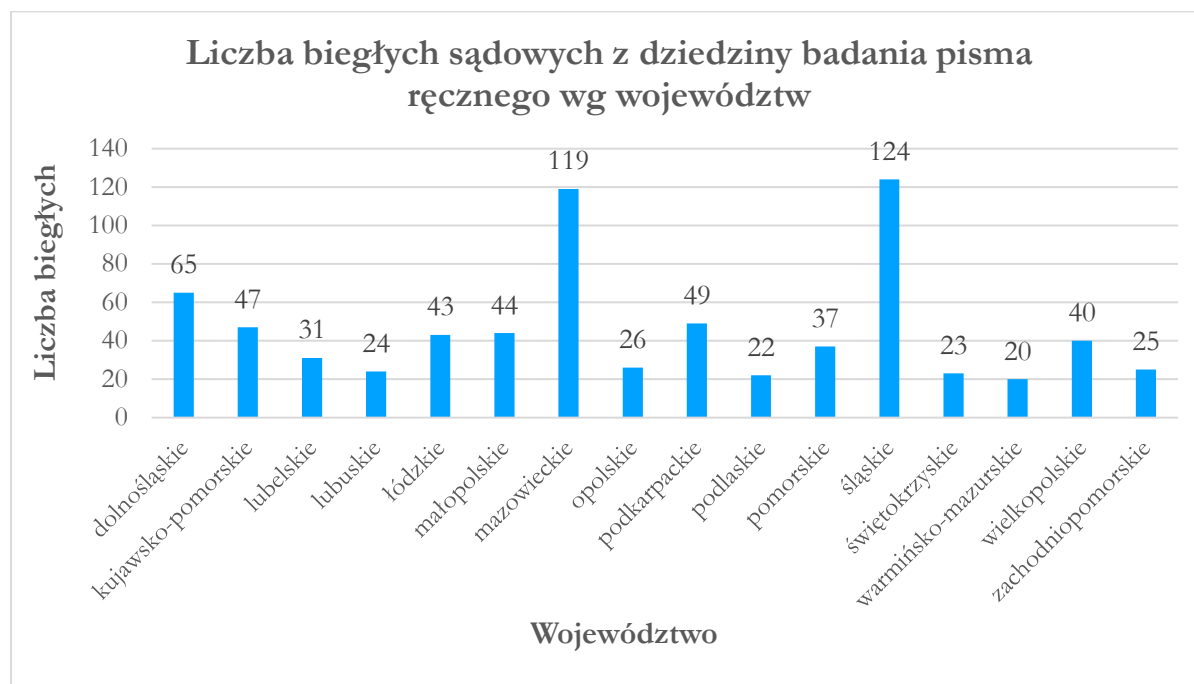
Przekładając powyższą liczbę biegłych na ilość mieszkańców Polski (w czerwcu 2023r. wynosiła 37 698 294²⁴) uzyskano następujący wynik: **na 1 biegłego sądowego w Polsce z dziedziny szeroko pojętego pisma ręcznego przypada aż 97 917 mieszkańców.**

Powyższa liczba jednoznacznie wskazuje, że ilość biegłych w Polsce z dziedziny szeroko pojętego badania pisma ręcznego jest za mała w stosunku do liczby mieszkańców, uwzględniając przy tym biegłych posiadających pełną specjalizację, których liczba jest skrajnie niska. W tym miejscu przytoczone będą powyższe dane, bez ich szczegółowego omówienia i skutków z nich wynikających,

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 30 czerwca*, Warszawa, czerwiec 2023r., Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ludność / Ludność / Ludność według płci, wieku, województw, podregionów, powiatów, miast i gmin - 2003 r.

ponieważ kwestia ta zostanie rozbudowana w końcowej części niniejszego podrozdziału, po przedstawieniu danych jeszcze bardziej szczegółowych, dotyczących poszczególnych regionów Polski.

Warto zwrócić uwagę na wyniki przedstawiające liczbę biegłych w poszczególnych 16 województwach:

Najwięcej biegłych sądowych z dziedziny badania pisma ręcznego znajduje się w województwie śląskim (124 biegłych), następnie mazowieckim (119 biegłych). Wynika to ze skupienia w obu województwach dużych aglomeracji oraz ilości Sądów Okręgowych, w tym podległych pod nie Sądów Rejonowych (w województwie śląskim 4 Sądy Okręgowe, w tym SO Gliwice i Katowice, w województwie mazowieckim 6 Sądów Okręgowych, w tym SO Warszawa i SO Warszawa-Praga).

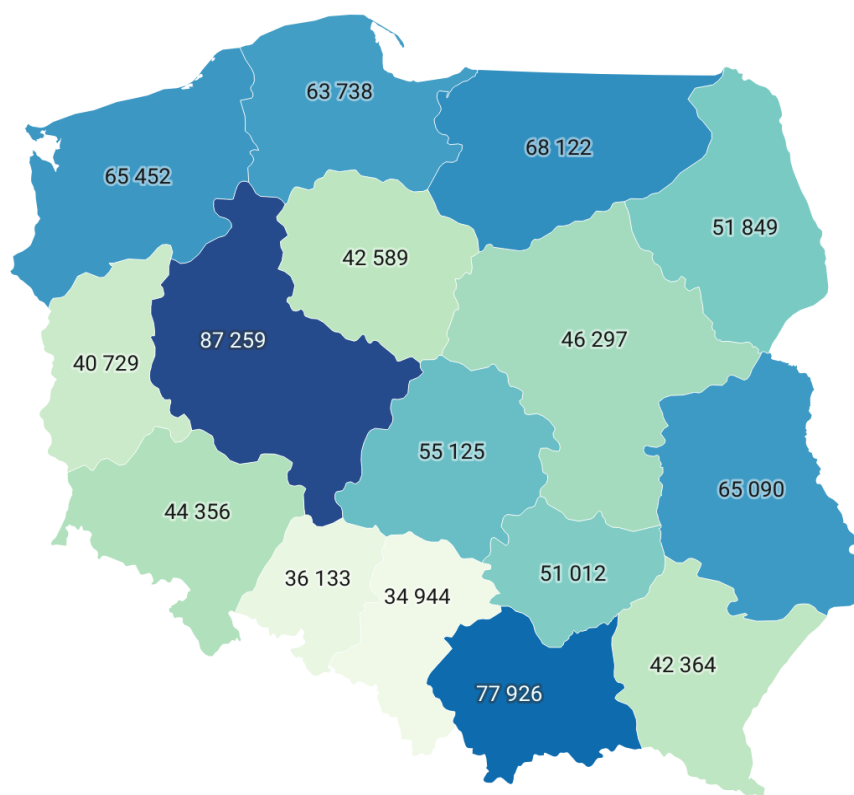
Kolejnym regionem, choć z dużo mniejszą liczbą biegłych, wynoszącą 65 osób jest województwo dolnośląskie. Następnie w przedziale 49-40 biegłych znajduje się kolejno województwo podkarpackie, kujawsko-pomorskie, małopolskie, łódzkie i wielkopolskie. W przedziale 39-30 biegłych są tylko dwa województwa – pomorskie i lubelskie. W pozostałych województwach liczba biegłych sądowych wynosi poniżej 30 osób na jedno województwo (województwo opolskie, zachodniopomorskie, lubuskie, świętokrzyskie, podlaskie). Najmniej biegłych sądowych znajduje się w województwie warmińsko-mazurskim – 20 biegłych.

Omawiając dane statystyczne poszczególnych województw należy już w tym miejscu podkreślić, że kwestia wpisywania tego samego biegłego sądowego na różne okręgi sądowe nie stanowi problemu, który jest często podnoszony przez różne środowiska eksperckie, wręcz przeciwnie, ma na celu nie tylko upowszechnienie dziedziny badania pisma ręcznego, ale i ułatwienie dostępu do specjalistów, zwłaszcza z wąskich zakresów, co z kolei powinno pozytywnie wpływać na ograniczenie przewlekłości postępowań. Przykładem zobrazowania, na liście biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Ostrołęce widnieje ośmiu biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego, z czego tylko jeden biegły specjalizuje się m.in. w psychografologii. Podobna sytuacja jest w Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim, przy którym funkcję biegłego sprawuje osiemnastu biegłych, z czego również tylko jeden biegły zajmuje się psychografologią (ten sam biegły, który jest wpisany na listę biegłych sądowych przy SO Ostrołęka). Powyższe dane wskazują na małą liczbę biegłych z wąskiego zakresu badania pisma ręcznego jakim jest psychografologia czy kliniczne badania pisma ręcznego, dlatego oprócz podstawowego aspektu jakim jest szerzenie edukacji w tych specjalizacjach, nie ma przeciwwskazań, aby ten sam biegły sądowy był wpisany na kilka okręgów.

Aby w pełni zobrazować potrzebę szerzenia liczby biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego, zwłaszcza z pełną specjalizacją, poniżej zostaną przedstawione statystyki dotyczące liczby mieszkańców przypadających na 1 biegłego w poszczególnych województwach. Dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców w województwach pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego i przedstawiają stan na 30 czerwca 2023r²⁵.

²⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 30 czerwca*, Warszawa, czerwiec 2023r., Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ludność / Ludność / Ludność według płci, wieku, województw, podregionów, powiatów, miast i gmin - 2003 r.

Ilość mieszkańców województwa przypadająca na 1 biegłego (w tysiącach)

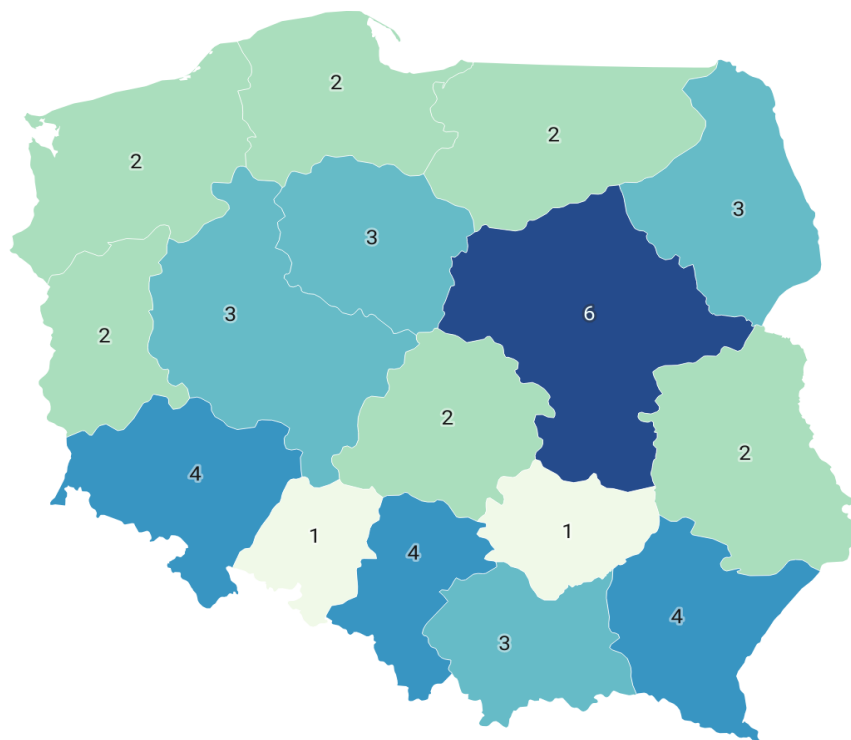

Narzędzie: Datawrapper

Dane z powyższej mapy wskazują, że największe zapotrzebowanie biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego, w przeliczeniu na mieszkańców województw, występuje w województwie wielkopolskim (ponad 87 tys. mieszkańców na 1 biegłego), następnie województwie małopolskim (prawie 78 tys. mieszkańców na 1 biegłego). Dane poniżej 70 tys. mieszkańców na 1 biegłego obejmują kolejno województwo warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie, lubelskie i pomorskie. W przedziale między 50 tys. a 60 tys. mieszkańców na 1 biegłego znajduje się województwo łódzkie, podlaskie i świętokrzyskie. Poniżej 50 tys. mieszkańców na jednego biegłego występuje w województwie mazowieckim, dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, podkarpackim, lubuskim. Najmniejsze wyniki, w których na 1 biegłego przypada określona ilość mieszkańców województwa to województwo opolskie i śląskie (między 34 tys. a 36 tys. mieszkańców na 1 biegłego).

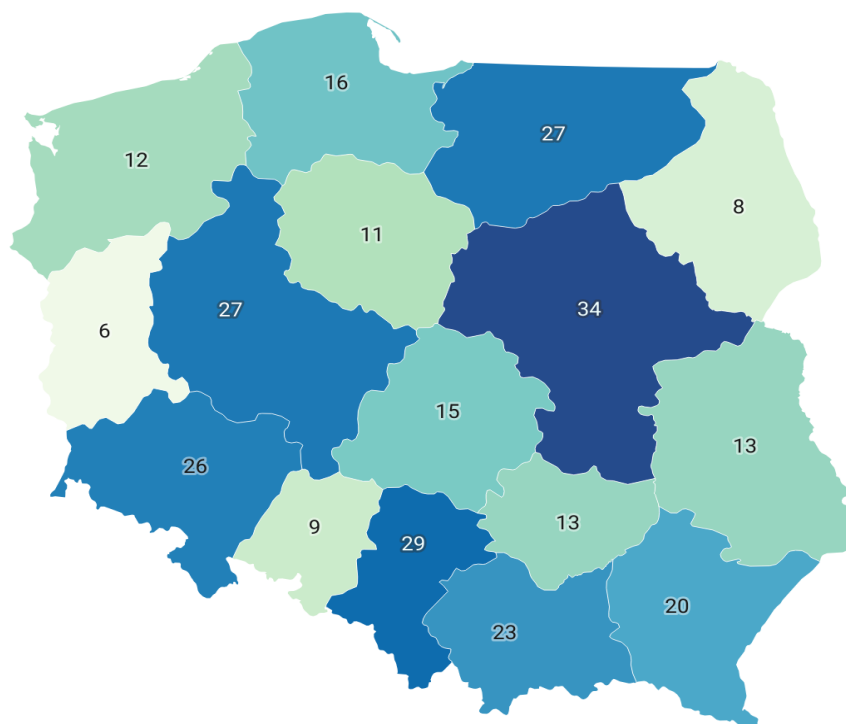
Warto również zwrócić uwagę na terytorialne rozmieszczenie Sądów Okręgowych oraz liczbę podległych pod nie Sądów Rejonowych.

Ilość Sądów Okręgowych w województwach

Created with Datawrapper

Ilość Sądów Rejonowych w województwach

Created with Datawrapper

Analiza danych z powyższych map wskazuje, że zarówno ilość Sądów Okręgowych i Sądów Rejonowych jest największa w województwie mazowieckim, co nie budzi wątpliwości z uwagi na powierzchnię województwa oraz największą ilość mieszkańców w tym województwie. Ilość Sądów Okręgowych w pozostałych województwach rozkłada się względnie bez większych dysproporcji, a ich ilość wynika m.in. z wielkości i gęstości zaludnienia województwa.

Większe dysproporcje pojawiają się przy analizie ilości Sądów Rejonowych w poszczególnych województwach. Na tle wszystkich województw, podobnie jak przy ilości Sądów Okręgowych, wyróżnia się województwo mazowieckie, co wynika z wielkości i gęstości zaludnienia występującego w tym rejonie, biorąc pod uwagę dodatkowo metropolię jaką jest Warszawa. Należy zwrócić uwagę na województwa z najmniejszą ilością Sądów Rejonowych, czyli województwo lubuskie (6 Sądów

Rejonowych), województwo podlaskie (8 Sądów Rejonowych), województwo opolskie (9 Sądów Rejonowych).

Przytoczone dane statystyczne dotyczące ogólnej ilości biegłych sądowych w Polsce z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego, ilości mieszkańców przypadających na jednego biegłego z tej dziedziny, ilości biegłych w poszczególnych województwach Polski w odniesieniu do ilości Sądów Okręgowych i Sądów Rejonowych nasuwają następujące konkluzje:

- w Polsce występuje potrzeba szerzenia ilości biegłych sądowych z szeroko pojętego badania pisma ręcznego, przede wszystkim z pełną specjalizacją. Jak już zostało wcześniej wspomniane, na jednego biegłego sądowego w Polsce przypada niespełna 98 tysięcy mieszkańców, co jest niewątpliwie wynikiem negatywnym. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że do badań wykorzystano całkowitą liczbę mieszkańców Polski, bez wyłączenia jakichkolwiek grup (wiekowych, społecznych, płci itp.), ponieważ badania pisma ręcznego znajdują zastosowanie w różnych dziedzinach i we wszystkich kategoriach wiekowych, a z pomocy biegłego sądowego grafologa może skorzystać każdy.

Będąc już przy kwestii wykorzystania wiedzy i doświadczenia grafologa, warto wspomnieć i wytłumaczyć do jakich spraw społeczeństwo potrzebuje pomocy grafologa?

- Do badania autentyczności pisma:

- W jakich sytuacjach? Np. w ustaleniu czy podpis na umowie pożyczki, umowie kupna-sprzedaży, umowie o świadczenie usług, umowie o pracę, zwrotce pocztowej, został faktycznie sporządzony przez daną osobę; czy testament został faktycznie sporządzony przez dziadka/babcię/matkę/ojca czy może został napisany przez inną, typowaną osobę? Kto napisał anonim? Czy list pożegnalny sporządziła osoba, która się na nim podpisała?

- Do badania jednorodności pisma:
 - W jakich sytuacjach? Gdy chcemy ustalić czy dokument np. testament został w całości sporządzony przez jedną osobę, czy widnieją na nim dopiski innych osób?
- W badaniach psychologicznych pisma i rysunków:
 - W jakich sytuacjach? Gdy chcemy ustalić cechy osobowościowe, predyspozycje zawodowe danej osoby, w tym także dzieci, również na podstawie analizy psychologicznej rysunków.
- W klinicznych badaniach pisma:
 - W jakich sytuacjach? Gdy chcemy ustalić stan emocjonalny/psychofizyczny osoby sporządzającej dokument; gdy chcemy ustalić czy dokument był sporządzony w warunkach swobodnych czy z ograniczoną swobodą/wolą działania osoby sporządzającej tekst? Czy osoba sporządzająca dokument była pod czyjąś presją? Gdy chcemy zbadać czy pismo zawiera cechy pisma patologicznego, czyli m.in. pismo starcze, pismo osób z chorobami neurologicznymi (w tym choroba Parkinsona i Alzheimer), pismo osób z chorobami psychicznymi, pismo osób z ograniczeniami motorycznymi, pismo osób uzależnionych od alkoholu/narkotyków.
- W lingwistyce kryminalistycznej:
 - W jakich sytuacjach? Gdy chcemy ustalić czy na podstawie cech językowych, treści zawartych w piśmie mogła je sporządzić ta sama osoba, od której otrzymywaliśmy np. pogróżki? Gdy chcemy ustalić na podstawie idiolektu, czy obrażające wpisy, posty, wiadomości pochodzą od jednej osoby lub czy pochodzą od typowanej osoby? Od kogo może pochodzić anonim?

Powyższe przytoczone dziedziny i sytuacje, w których można lub trzeba skorzystać z pomocy grafologa przedstawiają szeroki katalog, który nie jest katalogiem zamkniętym. Uświadamia jednak przede wszystkim, że praca grafologa nie ogranicza się wyłącznie do badania np. autentyczności podpisu, ale obejmuje szerokie spektrum działań, z których korzysta nie tylko wymiar sprawiedliwości, organy ścigania, instytucje państwowe, ale także środowisko psychologów, pedagogów, lekarzy, prawników, przedsiębiorców z różnych dziedzin czy osób zajmujących się dziedziną HR. Dlatego istotnym jest, aby liczba biegłych sądowych w Polsce z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, mających pełną specjalizację, zwiększała się. Poświęcony jest temu odrębny rozdział Raportu, natomiast jest to kwestia niezwykle ważna, która będzie wspomniana w Raporcie w różnych jego miejscach.

- w odniesieniu do poszczególnych województw widoczne są dysproporcje w ilości biegłych sądowych oraz ilości mieszkańców przypadających w danym województwie na jednego biegłego. Niewątpliwym jest, iż w dużych powierzchniowo województwach, z dużą ilością zagęszczenia mieszkańców, dużymi metropoliami (województwo mazowieckie i śląskie) wymagana jest większa liczba Sądów Okręgowych i podległych pod nie Sądów Rejonowych. Skutkuje to wówczas zwiększoną liczbą biegłych sądowych w danych regionach. Natomiast należy zwrócić uwagę na regiony, w których występuje zarówno niska liczba biegłych sądowych przy jednoczesnej wysokiej ilości mieszkańców przypadających na jednego biegłego. Są to m.in.:

- województwo wielkopolskie: 40 biegłych sądowych i 87 259 mieszkańców przypadających na 1 biegłego;
- województwo małopolskie: 44 biegłych sądowych i 77 926 mieszkańców przypadających na 1 biegłego;
- województwo warmińsko-mazurskie: 20 biegłych sądowych i 68 122 mieszkańców przypadających na 1 biegłego;
- województwo zachodniopomorskie: 25 biegłych sądowych i 65 452 mieszkańców przypadających na 1 biegłego;

- województwo podlaskie: 22 biegłych sądowych i 51 849 mieszkańców przypadających na 1 biegłego.

Przytoczone przykłady w liczbach stanowią kolejne potwierdzenie, że liczba biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny pisma ręcznego jest niewystarczająca, zwłaszcza dotyczy to m.in. wymienionych regionów Polski.

Niewystarczająca ilość biegłych skutkuje przede wszystkim tym, że pełniący obecnie funkcję biegli sądowi są przeciążeni ilością powierzanych im spraw, czego następstwem jest wydłużony czas sporządzania opinii. Kaskadowym skutkiem wydłużonego czasu oczekiwania na sporządzenie opinii, jest wydłużony ogólny czas postępowania, w którym niezbędna jest opinia biegłego, co wpływa nie tylko na przewlekłość postępowania, ale także na jego ekonomikę.

Dysproporcje w ilości biegłych sądowych w poszczególnych województwach stanowią także pewnego rodzaju wykluczenie społeczeństwa zamieszkującego dany region, do dostępu biegłych sądowych, zwłaszcza jeśli dotyczy to biegłych sądowych z pełną lub szczegółową specjalizacją. Przykład takiego wykluczenia został już wskazany w raporcie (pkt. 3E, SO Ostrołęka i SO Piotrków Trybunalski, w których występuje tylko jeden, ten sam biegły ze specjalizacją z zakresu psychografologii). W praktyce, jeśli nie ma biegłego sądowego z konkretną specjalizacją w danym okręgu lub wyczerpali się wszyscy biegli sądowi z konkretnej specjalizacji, można powołać biegłego posiadającego odpowiednie kwalifikacje, z innego okręgu, co jest często stosowane. Innym, dość prozaicznym skutkiem przywołanego wykluczenia regionalnego w zakresie dostępu do odpowiedniej liczby biegłych, może być brak wiedzy społeczeństwa o możliwości powołania eksperta z wąskiej specjalizacji. Przykładem zobrazowania: na liście biegłych sądowych z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego widnieją biegli sądowi, zajmujący się jedynie kryminalistycznym badaniem pisma ręcznego (badaniem autentyczności/jednorodności pisma). Nie ma biegłych zajmujących się psychografią, klinicznym badaniem pisma ręcznego czy także lingwistyką kryminalistyczną. Może to skutkować tym, że osoby, które nigdy nie miały do czynienia z tą dziedziną, zwyczajnie nie wiedzą, że w sytuacji, w której się znajdują (np. okoliczności wskazujące na sporządzenie testamentu pod czyjąś presją lub w ograniczonej

świadomości), mogą skorzystać z pomocy specjalisty, który posiada odpowiednią wiedzę i umiejętności w tym zakresie.

- kolejną konkluzją, ściśle powiązaną z powyższymi wnioskami jest kwestia wpisywania tych samych biegłych na listy różnych Sądów Okręgowych, co już było sygnalizowane w Raporcie. Według niektórych środowisk eksperckich, jest to nie tylko błędna, ale i nieetyczna praktyka, ponieważ biegły sądowy powinien być przypisany wyłącznie do okręgu, w którym mieszka, a poprzez wpisywanie się na listy różnych Sądów Okręgowych, sztucznie zawyża ogólną liczbę biegłych sądowych oraz stanowi „konkurencję” dla innych biegłych.

Autorzy Raportu stoją na stanowisku, iż taka argumentacja jest błędna i niewystarczająca. Przede wszystkim należy podkreślić, że żaden akt prawny regulujący działalność biegłego sądowego nie przewiduje regionalizacji biegłych, czyli ograniczenia pełnienia funkcji biegłego sądowego tylko przy jednym Sądzie Okręgowym, zwłaszcza ze względu na miejsce zamieszkania. Wpisywanie tych samych biegłych na różne listy biegłych sądowych faktycznie powoduje, że wpływa to na zawyżenie ogólnej liczby biegłych sądowych w Polsce. Dla celów statystycznych, możliwym jest jednak dokonanie przeglądu poszczególnych list biegłych, wyfiltrowanie powielających się nazwisk biegłych i uzyskanie rzeczywistej liczby biegłych, co zostało również uczynione na potrzeby niniejszego Raportu.

Po drugie, jak wynika z niniejszego Raportu, wpisywanie tych samych biegłych na listy różnych Sądów Okręgowych przynosi korzyści, ponieważ brakuje biegłych sądowych z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, zwłaszcza z pełną lub szczegółową specjalizacją. Ponownie można przytoczyć przykład opisany w pkt. 3E Raportu (SO Ostrołęka i SO Piotrków Trybunalski, w których występuje tylko jeden, ten sam biegły ze specjalizacją z zakresu psychografologii). Dodatkowo należy wziąć pod uwagę opisaną już kwestię dysproporcji w ilości biegłych sądowych w poszczególnych województwach, a także ilości mieszkańców przypadających na jednego biegłego.

Podsumowując, Autorzy Raportu nie widzą przeciwwskazań, aby ci sami biegli sądowi byli wpisywani na różne okręgi, gdyż wynika z tego szereg wskazanych korzyści.

F) Analiza ogólnych danych liczbowych dotyczących specjalizacji z zakresu psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego

Analizę danych wyników należy rozpocząć od wyjaśnienia pojęć tych szczegółowych specjalizacji badania pisma ręcznego. Z wcześniej opisanego terminu badania pisma ręcznego (punkt 3A) wynika, że współczesna grafologia rozwija się w trzech nurtach (specjalizacjach):

- a) Grafologia kryminalistyczna;
- b) Grafologia psychologiczna (inaczej psychografologia);
- c) Grafologia kliniczna.

Terminy te należy rozumieć następująco:

Grafologia kryminalistyczna - pomiary (*grafometria*) cech graficznych pisma ręcznego i analiza ich wyników (waloryzacja cech zbieżnych i rozbieżnych) w celu ustalenia autentyczności, własnoręczności i jednorodności pisma ręcznego.

Grafologia psychologiczna (inaczej psychografologia) - analiza cech osobowości człowieka na podstawie cech graficznych jego pisma ręcznego; badanie związków między zjawiskami graficznymi pisma ręcznego a cechami charakteru.

Grafologia kliniczna - badanie pisma ręcznego patologicznego; badanie związków między zjawiskami graficznymi pisma ręcznego a chorobami, urazami, zaburzeniami funkcjonowania.

Dodatkowo należy wyjaśnić termin **pismo patologiczne**, które rozumie się, jako pismo ręcznego zawierające cechy graficzne wskazujące na zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu ośrodka mózgowego (decydenta) bądź układu ruchowego (realizatora) odpowiadającego za proces powstawania pisma ręcznego.

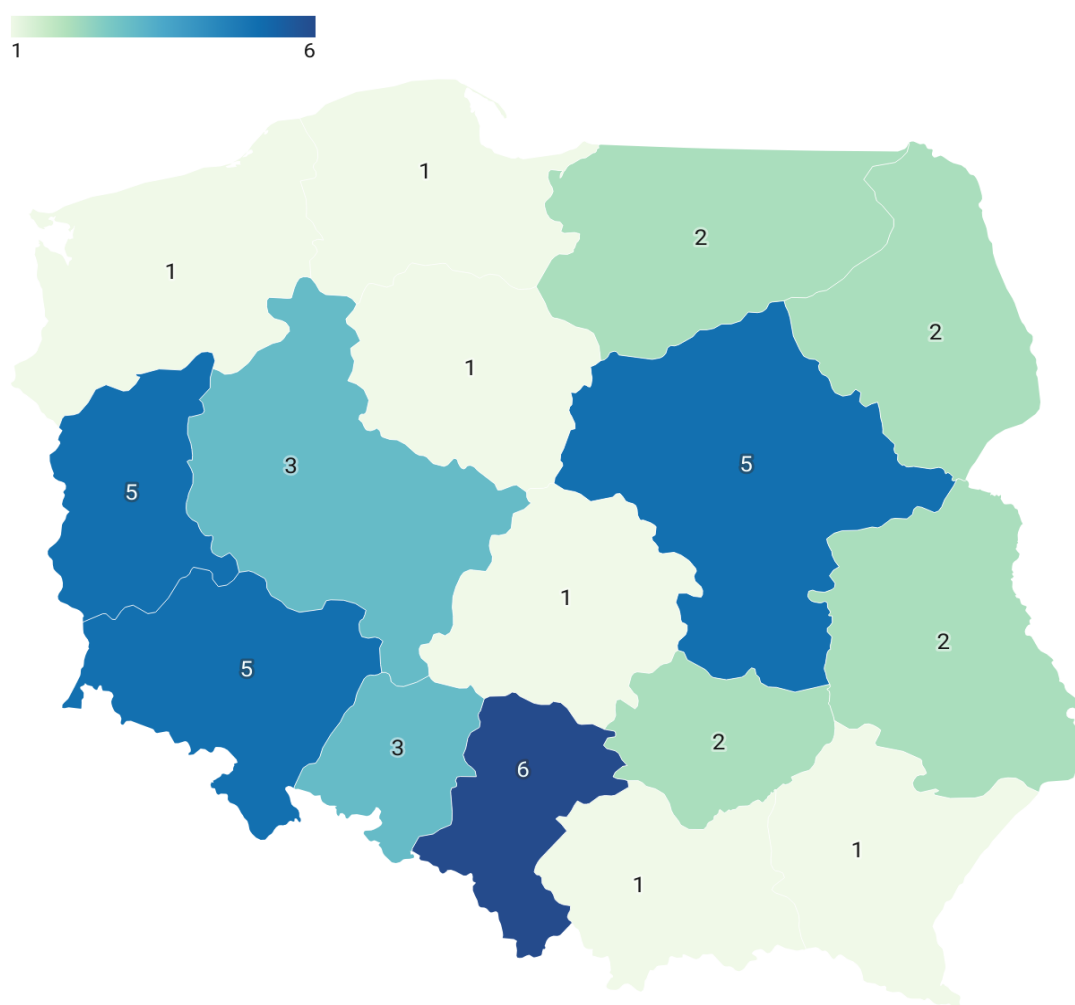
Wśród 45 Sądów Okręgowych na każdej z list widnieje chociaż jedna osoba zajmująca się m.in.:

- badaniami psychografologicznymi,
- badaniami pisma ręcznego patologicznego,
- klinicznym badaniem pisma ręcznego,
- badaniem pisma osób chorych i po urazach,
- kryminalistycznym badaniem porównawczym testamentów nakreślonych pismem patologicznym,
- kryminalistycznym badaniem świadomości testatora w momencie kreślenia testamentu,
- kryminalistycznym badaniem porównawczym podpisów i pisma patologicznego,
- psychofizjologią i patologią pisma,
- badaniem deformacji pisma na tle chorobowym, alkoholowym i innym,
- analizami psychografologicznymi,
- tworzeniem portretów osobowościowych i okoliczności sporządzania notatki na podstawie próbek ręcznego pisma.

Łącznie w 45 Sądach Okręgowych widnieją 84 wpisy z ww. zakresu, natomiast jest to wynik powielania się tych samych biegłych sądowych na kilku listach różnych Sądów Okręgowych.

Liczba biegłych sądowych wpisanych na wszystkie listy Sądów Okręgowych zajmujących się ww. specjalizacją wynosi tylko 12 osób, co szczegółowo obrazuje poniższa mapa.

Liczba biegłych sądowych z zakresu psychografologii, grafologii klinicznej, badania pisma patologicznego

Created with Datawrapper

Przede wszystkim należy podkreślić, że 12 biegłych sądowych w Polsce, zajmujących się tak szczegółową i ważną specjalizacją to stanowczo za mało. Mapa obrazuje bardzo duże dysproporcje w poszczególnych regionach, w dostępie do biegłych sądowych z pełną specjalizacją. W całej Polsce północnej, wschodniej, południowej oraz części środkowej Polski, społeczeństwo ma dostęp tylko do jednego lub dwóch biegłych zajmujących się psychografologią, klinicznym badaniem pisma ręcznego, badaniem pisma patologicznego. Dlatego istotnym jest, aby szerzyć te dziedziny nie tylko wśród pismoznawców, ale także wśród środowisk prawniczych, lekarskich, społecznych. Wiedza z ww. specjalizacji jest niezwykle ważna w badaniach pisma ręcznego, ponieważ Autorzy Raportu, będący również biegłymi sądowymi, niejednokrotnie spotkali się z błędnie wydanymi opiniami, które

nie uwzględniały ww. dziedzin, a powinny. Często ma to miejsce przy badaniu autentyczności testamentów, sporządzonych przez osoby starsze, których grafizm nosi cechy pisma patologicznego (starczego, z chorobami). Wówczas dochodzi do sytuacji, w której biegły bez pełnej specjalizacji, stwierdza brak autentyczności dokumentu z uwagi na różnice wynikające właśnie z występowania cech pisma patologicznego. Nieuwzględnienie tego elementu w tego rodzaju badaniach może doprowadzić do błędnie wydawanych opinii. Podsumowując ten wątek, nasuwają się dwie konkluzje: po pierwsze, w Polsce jest zbyt niska liczba biegłych sądowych z pełną specjalizacją, uwzględniającą dziedzinę psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego, po drugie, biegli sądowi pismoznawcy powinni poszerzać swoje kwalifikacje właśnie o te dziedziny, co przełoży się pozytywnie na jakość wydawanych opinii, a także przyczyni się do redukcji dysproporcji w dostępności do biegłych z ww. specjalizacji.

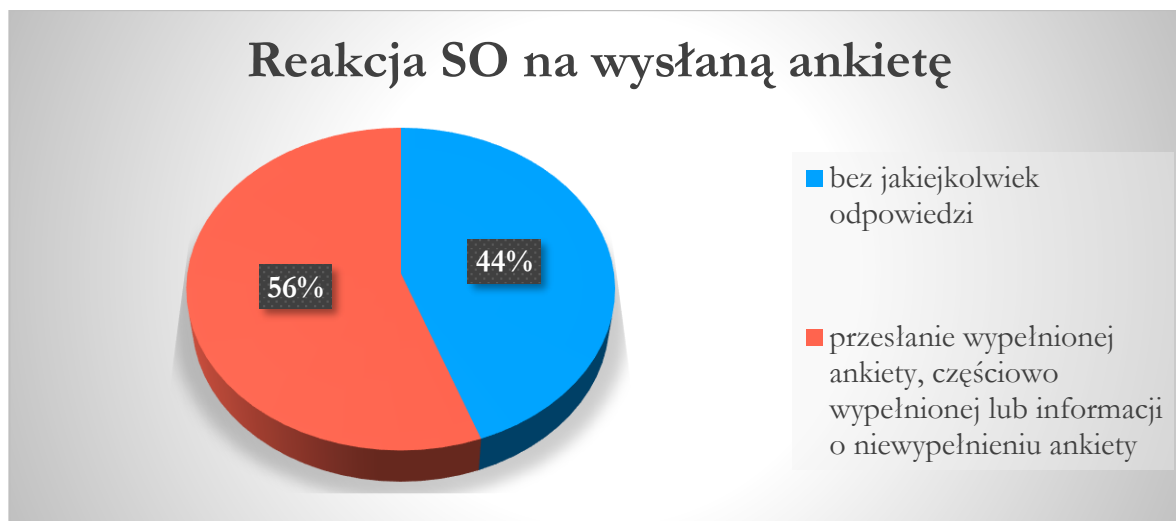
4. OPIS WYNIKÓW BADAŃ

A) Informacje ogólne

Na potrzeby niniejszego Raportu, jego Autorzy stworzyli ankietę, która posłużyła jako narzędzie badawcze. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 1 do Raportu. Wyniki badań zostały opracowane na podstawie zwrotnie przesłanych, wypełnionych ankiet.

Ankieta została wysłana w formie elektronicznej, drogą e-mail w dniu 29.06.2023r. do 45 Sądów Okręgowych. Do 30.09.2023r. wyznaczono termin na przysłanie wypełnionej ankiety, z czego:

- od 25 Sądów Okręgowych otrzymano jakąkolwiek odpowiedź, w tym: odpowiedź z uzupełnioną ankietą, odpowiedź z częściowo uzupełnioną ankietą, odpowiedź o niewypełnieniu ankiety;
- od 20 Sądów Okręgowych nie otrzymano żadnej odpowiedzi, nawet informacji, że ankieta nie zostanie wypełniona.

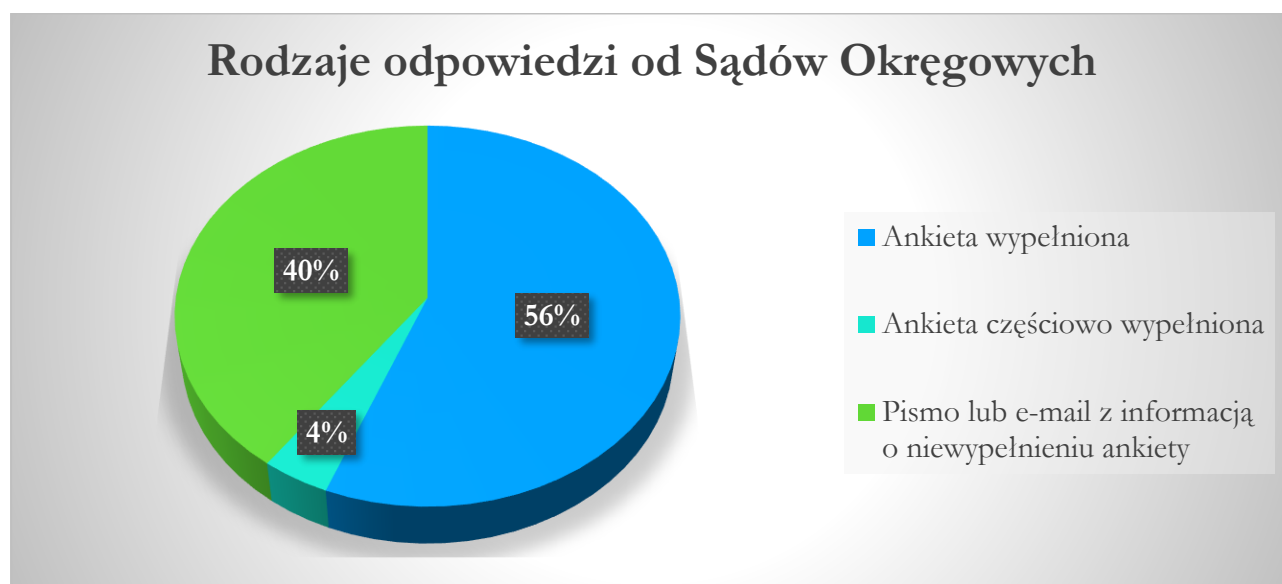

Z powyższych danych wynika, że prawie połowa Sądów Okręgowych zignorowała otrzymaną ankietę (mimo telefonicznego potwierdzenia o jej otrzymaniu drogą e-mail), która miała posłużyć jako narzędzie badawcze w celach naukowych. Należy podkreślić, że ankieta była wysłana przez profesjonalny i ugruntowany na polskim rynku podmiot, Kancelarię Prawno-Grafologiczną sp.

z o.o., z którą współpracują eksperci z zakresu szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego (jednocześnie pełniący funkcję biegłych sądowych) i do której zlecenia kierują podmioty prowadzące postępowania.

Wśród 25 Sądów Okręgowych, od których otrzymana jakąkolwiek odpowiedź:

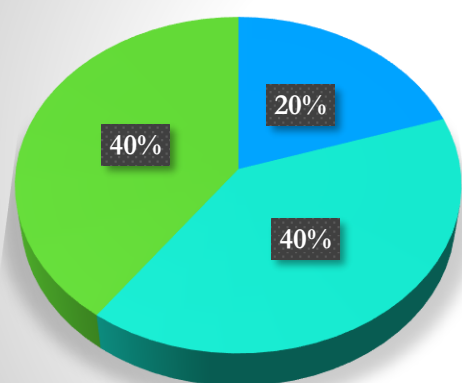
- 14 Sądów Okręgowych wypełniło ankietę w całości;
- 1 Sąd Okręgowy wypełnił ankietę częściowo (uzupełniając dwie odpowiedzi w ankiecie);
- 10 Sądów Okręgowych udzieliło informacji w formie pisma lub drogą e-mail, że ankieta nie zostanie wypełniona.

Wśród przyczyn niewypełnienia ankiety wśród 10 Sądów Okręgowych wskazywano, że :

- ankieta pozostaje w Sądzie bez nadania dalszego biegu, bez podania szczegółowej przyczyny;
- ankieta jest zbyt pracochłonna/czasochłonna, wymaga zaangażowania dodatkowych pracowników;
- informacje dotyczące biegłych sądowych znajdują się na stronie internetowej sądu.

Przyczyny niewypełnienia ankiety

- Brak podania przyczyny, ankieta bez nadania dalszego biegu
- Ankieta zbyt pracochłonna/czasochłonna, wymagająca zaangażowania dodatkowych pracowników
- Informacje dot. biegłych sądowych są zawarte na stronie internetowej sądu

W tym miejscu należy odnieść się do wynikających z powyższego wykresu informacji. Ankieta wysłana do Sądów Okręgowych zawiera jedynie 11 pytań, sformułowanych w sposób prosty i czytelny. Nie wymaga weryfikacji trudno dostępnych danych, ponieważ wszystkie wnioskowane informacje zawarte są w aktach dotyczących biegłych sądowych. Biorąc pod uwagę małą ilość biegłych sądowych z zakresu badania pisma ręcznego wpisanych przy niektórych Sądach Okręgowych, wypełnienie ankiety nie wymagałoby poświęcenia dużej ilości czasu pracy, a tym bardziej zaangażowania dodatkowych pracowników.

O ile powyższa przyczyna może być względnie zrozumiała (brak wystarczającej ilości czasu na wypełnienie ankiety), tak wskazanie przez Sądy Okręgowe odpowiedzi, iż informacje dotyczące biegłych sądowych znajdują się na stronie internetowej, nie znajduje zrozumienia. Owszem, na stronach Sądów Okręgowych udostępniane są listy biegłych sądowych, które mają charakter publiczny i każdy obywatel ma do nich dostęp. Na listach biegłych sądowych zamieszczone są tylko informacje ogólne dotyczące biegłych, czyli imię i nazwisko, tytuł naukowy (lecz nie w każdej liście biegłych), numer telefonu, adres e-mail, dziedzina, w której się specjalizuje oraz okres trwania kadencji. Na podstawie list biegłych nie ma jednak możliwości uzyskania informacji szczegółowych, takich jak: wiek biegłych, rodzaj ukończonych szkół/uczelni/studiów/kursów/szkoleń, przedziału czasowego, w którym uzyskano wykształcenie, informacji na temat podnoszenia kwalifikacji oraz rodzaju dokumentów przedstawianych przez biegłych

sądowych. Dlatego Autorzy Raportu celowo skonstruowali ankietę, jako narzędzie do uzyskania takich informacji, będących w zasobach Sądów Okręgowych.

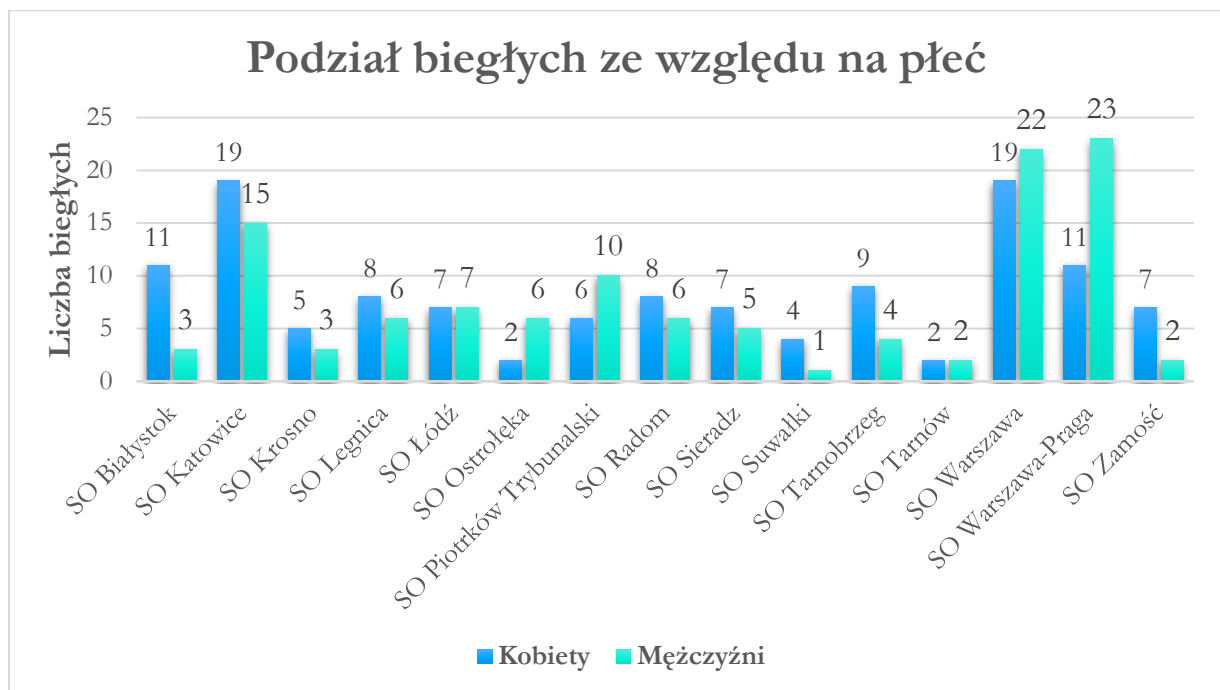
Podsumowując, na 45 wysłanych ankiet, uzyskano 14 ankiet uzupełnionych w całości oraz 1 ankietę uzupełnioną częściowo. Obrazując wynik procentowo: tylko 31% Sądów Okręgowych wypełniło ankietę w całości. Wynik ten nie napawa optymizmem zwłaszcza, że ankietę została skierowana do organów państwowych, sprawujących m.in. nadzór nad biegłymi sądowymi. Wyniki ankiety są wykorzystane jedynie w celu naukowo-badawczym, właśnie na potrzeby Raportu o biegłych sądowych, czyli publikacji naukowej, zawierającej wyniki, spostrzeżenia i wnioski, które są i powinny być istotne dla Sądów Okręgowych. Ponownie należy podkreślić, iż niniejszy Raport został przygotowany przez profesjonalny i ugruntowany na rynku podmiot, zajmujący się szerokim aspektem badania pisma ręcznego. Autorzy publikacji pełnią również funkcje biegłych sądowych, a informacje i konkluzje oparte są nie tylko wiedzą teoretyczną, ale przede wszystkim praktyką. Biorąc pod uwagę powyższe, zaskakującym jest małe zainteresowanie wypełnieniem ankiety przez Sądy Okręgowe.

Poniżej zostaną zaprezentowane wyniki uzyskane na podstawie wypełnionych i częściowo wypełnionych ankiet (15). Poszczególne wyniki opatrzone są dodatkowym komentarzem.

B) Charakterystyka biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą analizą pisma ręcznego pod względem:

- plci:

Liczba aktualnie wpisanych na listę biegłych sądowych z zakresu badania pisma ręcznego (bądź pismoznawstwa/klasycznego badania pisma ręcznego/kryminalistycznego badania pisma ręcznego/grafologii/psychografologii/klinicznego badania pisma ręcznego/badania pisma patologicznego/badania dokumentów, itp.) wynosi 240 biegłych, z czego 125 stanowią kobiety, a 115 mężczyźni.

Przewaga liczby kobiet nad mężczyznami w pełnieniu funkcji biegłego sądowego z ww. specjalizacji jest nieznaczna, wynika najprawdopodobniej z uwarunkowań demograficznych i nie stanowi większych dysproporcji w ujęciu ogólnym. Poniższy wykres prezentuje dane w poszczególnych Sądach Okręgowych, które wypełniły ankietę.

Wyniki wykresu wskazują kilka szczegółowych dysproporcji ze względu na płeć m.in.:

- przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku funkcję biegłego sądowego pełni prawie 4 razy więcej kobiet niż mężczyzn;
- przy Sądzie Okręgowym w Ostrołęce funkcję biegłego sądowego pełni 3 razy więcej mężczyzn niż kobiet;
- przy Sądzie Okręgowym w Suwałkach funkcję biegłego sądowego pełni 4 razy więcej kobiet niż mężczyzn;
- przy Sądzie Okręgowym w Tarnobrzegu funkcję biegłego sądowego pełni ponad 2 razy więcej kobiet niż mężczyzn;
- przy Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga funkcję biegłego sądowego pełni ponad 2 razy więcej mężczyzn niż kobiet;

- przy Sądzie Okręgowym w Zamościu funkcję biegłego sądowego pełni ponad 3 razy więcej kobiet niż mężczyzn.

Analizując powyższe dysproporcje ze względu na płeć, występujące w poszczególnych okręgach, należy zauważyć, że jeśli są one znaczące (jak przytoczone wyniki powyżej), to wówczas wśród biegłych sądowych przeważają kobiety.

UWAGA: dalsze wyniki obejmują 14 ankiet od Sądów Okręgowych, które wypełniły ankietę w całości. Wyniki nie obejmują ankiety od Sądu Okręgowego Warszawa, wypełnionej częściowo (tylko w zakresie liczby biegłych z podziałem na płeć oraz wymogu podnoszenia kwalifikacji zawodowych przy przedłużaniu kadencji).

- wieku:

Powyższe dane jednoznacznie wskazują na przewagę liczbową biegłych sądowych w wieku 46-55 lat, następnie 36-45 lat, dalej 56-65 lat. Należy również podkreślić, że liczba biegłych sądowych powyżej 65 lat (czyli wiek emerytalny) jest większa od liczby biegłych w przedziale wiekowym 25-35 lat (czyli wiek, w którym statystycznie osiągamy szczytowe wykształcenie, reprezentujemy największą chłonność umysłu i determinację do rozwoju). Jednocześnie grupa ta stanowi najmniejszy odsetek, biorąc pod uwagę kategorię wiekową, co w połączeniu

z przytoczonymi cechami charakterystycznymi danej grupy wiekowej, jest niewątpliwie stratą dla instytucji biegłego sądowego. Daje to podstawę do wnioskowania, że kadra biegłych (z dziedziny szeroko pojętego badania pisma ręcznego) jest mocno zdominowana przez osoby starsze lub w średnim wieku. Dalsze rozważania związane z wiekiem biegłych mają bezpośredni związek z przedziałem czasowym ukończenia szkół/uczelni, co zostanie rozwinięte w punkcie temu poświęconym.

Pozytywnym tego wymiarem jest fakt posiadania wieloletniego doświadczenia zawodowego przez te grupy wiekowe biegłych, zwłaszcza jeśli ich kadencja jest kilkakrotnie przedłużana. Niemniej jednak rodzi się wiele pytań, a także negatywnych aspektów wynikających ze zdominowania środowiska biegłych przez wskazane grupy wiekowe.

Po pierwsze, w związku z dojrzałym wiekiem biegłych oraz wysoce prawdopodobnym, kilkunastoletnim pełnieniem funkcji biegłego sądowego, istotnym jest, czy owi biegli podnosili swoje kwalifikacje w trakcie pełnionych kadencji. Poświęcony jest temu odrębny podrozdział Raportu (4C i 4D), dlatego w tym miejscu problem jest jedynie sygnalizowany.

Po drugie, dominacja wskazanych grup wiekowych wśród biegłych sądowych, przy jednoczesnym małym odsetku młodych biegłych (z przedziału wiekowego 25-35 lat), powoduje często błędne przekonanie wśród różnych środowisk o tym, że osoby w wieku 25-35 lat, pełniące funkcję biegłego, nie mają wystarczającego doświadczenia zawodowego. Negatywne komentarze lub zarzuty pojawiają się zazwyczaj na salach sądowych od poszczególnych stron lub ich pełnomocników, podczas przesłuchania biegłych. Wówczas często dochodzi do sytuacji, w której uwaga nie jest skupiona na merytorycznej kwestii związanej ze sporządzoną opinią przez biegłego, tylko na samej osobie biegłego, jego młodego wieku, rzekomego braku doświadczenia zawodowego, a nawet życiowego, co nie powinno być poddawane ocenie. Analizując przytoczony problem, należy odnieść się do § 12 ust. 1 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24.01.2005r. w sprawie biegłych sądowych, zgodnie z którym biegłym może być ustanowiona osoba, która ukończyła

25 lat życia²⁶. Z przytoczonego przepisu wynika wprost, od jakiego wieku można zostać biegłym sądowym i daje to podstawę do przekonania, iż wiek ten jest odpowiedni. Dlatego wszelkie negatywne przekonania skierowane do biegłych w wieku 25-35 lat, dotyczące braku odpowiedniego doświadczenia zawodowego, praktyki, zbyt młodego wieku są bezzasadne. Być może wynikają one także z przyczyny o charakterze bardziej obyczajowym, czyli stereotypu biegłego, jako osoby starszej, dojrzałej, ugruntowanej doświadczeniem życiowym.

Po trzecie, mały odsetek biegłych w wieku 25-35 lat może być spowodowany niską stawką wynagrodzenia, które przysługuje biegłym za wykonaną pracę i jest ściśle określone przez przepisy prawa. Jest to element zdecydowanie zniechęcający, zwłaszcza jeśli pełnienie funkcji biegłego miałyby stanowić jedyne bądź dominujące źródło utrzymania, co jest zasadne w związku z tym, że oczekiwanym poziomem wśród biegłych jest standard ekspercki, a nie zajęcie wykonywane po godzinach.

- rodzaju wykształcenia i przedziału czasowego ukończonych szkół/uczelni:

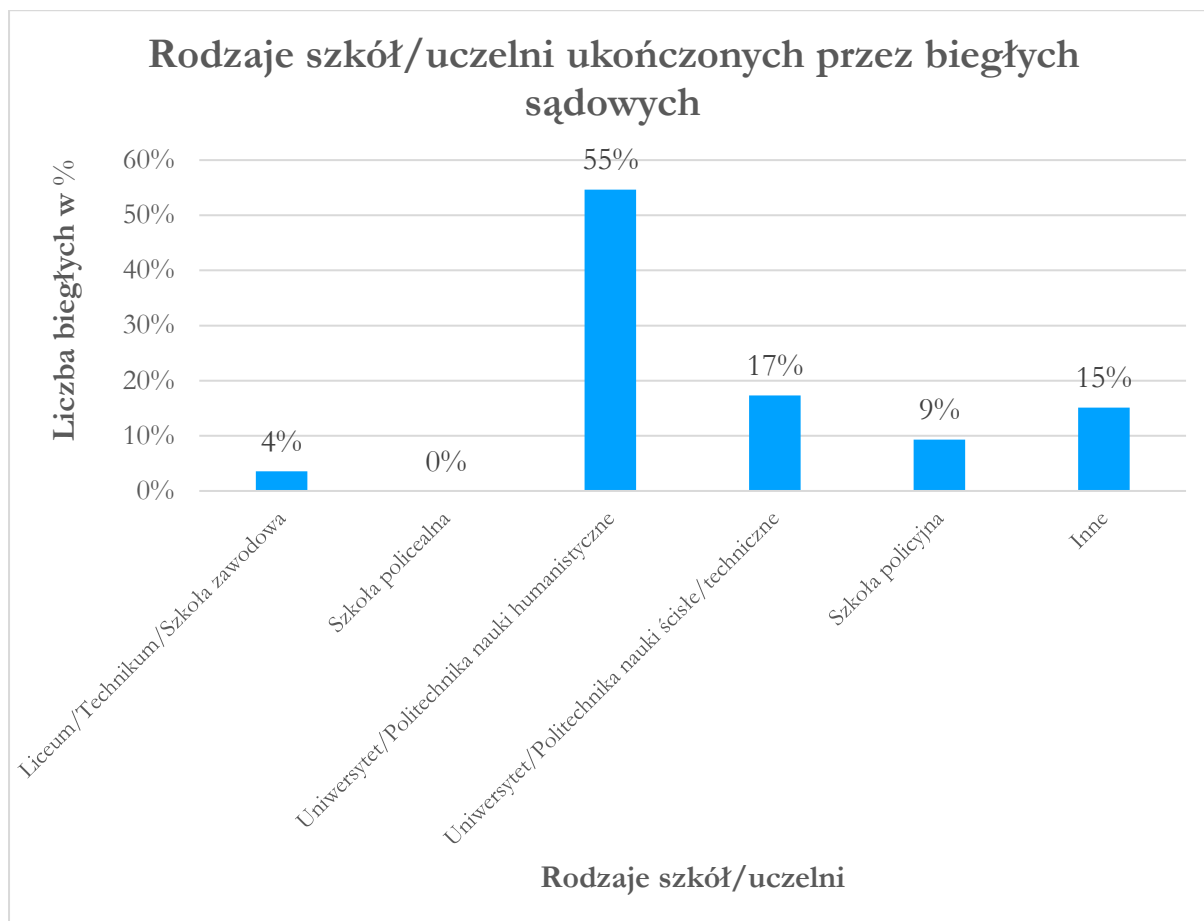

²⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005r. w sprawie biegłych sądowych, § 12 ust. 1 pkt. 2, DzU nr 15, poz. 133, z późniejszymi zmianami.

Wyniki ankiet wskazują, że wśród biegłych sądowych dominuje wykształcenie wyższe, a następnie ukończone studia podyplomowe. Bardzo duża dysproporcja występuje między liczbą biegłych z powyższymi rodzajami wykształcenia a liczbą biegłych ze stopniem doktora/doktora habilitowanego, a także z liczbą biegłych posiadających skończone studia licencjackie. Zaskakującym wynikiem jest to, że wśród biegłych, zweryfikowanych na podstawie wypełnionych ankiet, żaden z nich nie posiada tytułu profesora. Powracając do wyników dotyczących biegłych sądowych z wykształceniem wyższym pełnym (studia magisterskie), mimo że jest to wynik najwyższy wśród ankietowanych, nie jest on satysfakcjonujący. Tylko połowa ankietowanych biegłych ukończyła studia magisterskie, natomiast drugą co do wielkości grupą są osoby, które ukończyły studia podyplomowe. Dane te, zostaną szczegółowo skorelowane z rodzajem ukończonych szkół i uczelni, co bardziej zobrazuje problematykę wykształcenia biegłych sądowych z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego.

Warto także zauważyć, że wśród biegłych sądowych zostały wskazane dwie osoby z wykształceniem średnim, co jest niezgodne z wymogami, które musi spełnić osoba ubiegająca się o funkcję biegłego sądowego. Zgodnie z § 12. ust. 1 pkt. 3 oraz § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24.01.2005r. w sprawie biegłych sądowych, biegłym może być osoba, która posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w danej gałęzi nauki, wykazane dokumentami lub innymi dowodami. Ukończenie szkoły średniej, poświadczone świadectwem maturalnym, nie daje podstawy do uznania, że powyższe przesłanki zostały spełnione, bowiem szkoła średnia gwarantuje wykształcenie na poziomie ogólnym, a nie szczegółowym w danej dziedzinie, zwłaszcza z zakresu badania pisma ręcznego. Powyższy przypadek jest jedną z przesłanek do budzącej wątpliwości weryfikacji kwalifikacji osób ubiegających się o funkcję biegłego sądowego, co zostanie szerzej omówione w dalszej części Raportu.

Kolejnym czynnikiem, który został poddany badaniom i który jest ściśle związany z wykształceniem biegłych sądowych to rodzaje szkół/uczelni ukończonych przez biegłych sądowych. Dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres:

Najczęściej ukończonym rodzajem szkół/uczelni przez biegłych sądowych jest Uniwersytet/Politechnika w zakresie nauk humanistycznych. Najwyższy wynik jest zgodny z liczbą biegłych posiadających wykształcenie wyższe pełne. Z danych ankietowych wynika, że 4% biegłych ukończyło tylko Liceum/Technikum/Szkołę zawodową, co koreluje z danymi dotyczącymi średniego wykształcenia dwóch biegłych sądowych (niezgodne z wymogami).

Niewątpliwie należy zwrócić uwagę na odsetek odpowiedzi stanowiących „Inne”, wśród których w ankietach zostały wymienione:

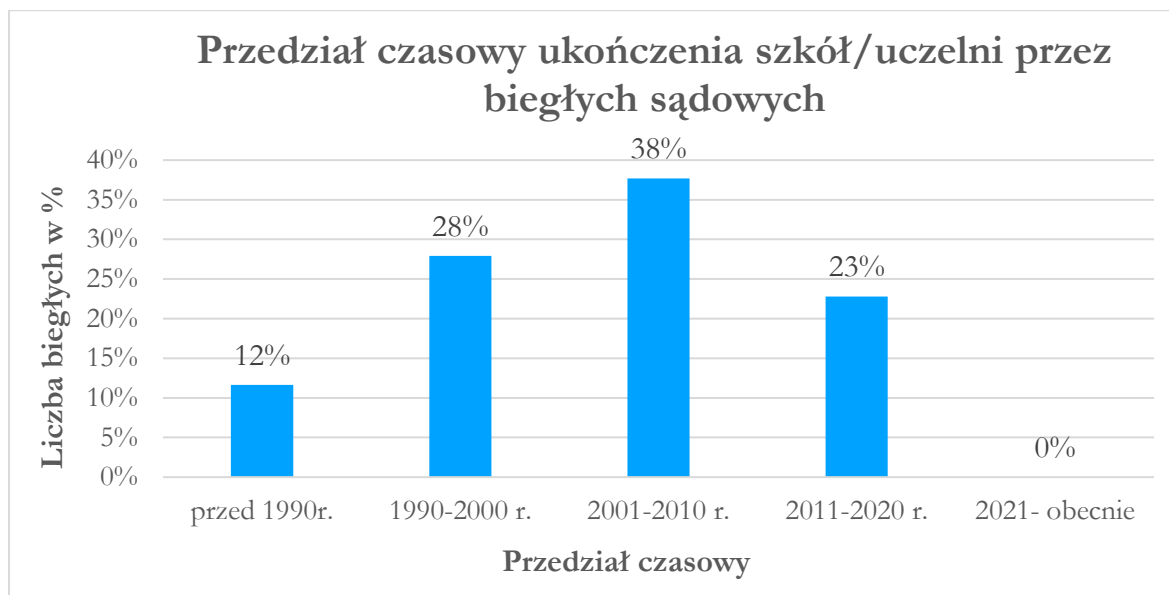
- Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej,
- Akademia Polonijna w Częstochowie,
- Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie,
- Zarządzanie i marketing,
- Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu,
- Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach,
- Akademia Rolnicza w Lublinie,

- Akademia,
- Wyższa Szkoła,
- Wyższa Szkoła Biznesu - National Louis University,
- SGGW Warszawa.

Powyższe informacje pochodzą z ankiet uzupełnionych przez Sądy Okręgowe. Wynikają z nich również nieścisłości, ponieważ wśród „innych” rodzajów podmiotów, w których biegli uzyskali wykształcenie zostało wskazane:

- Zarządzanie i marketing, czyli rodzaj kierunku studiów, a nie rodzaj szkoły/uczelni/podmiotu wydającego kwalifikacje;
- Akademia, Wyższa Szkoła, lecz bez dokładnego wskazania pełnej nazwy i siedziby podmiotów, przez co nie ma możliwości zweryfikowania jakich instytucji to dotyczy, a w konsekwencji sprowadza się to do wniosku (w przypadku tych dwóch podmiotów), iż nie wiadomo w jakich instytucjach biegli sądowi uzyskali wykształcenie.

Ponadto, żaden z powyżej wymienionych podmiotów nie ma w swojej ofercie pełnych studiów z zakresu badania pisma ręcznego, zwłaszcza uczelnie takie jak Akademia Rolnicza w Lublinie czy Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, które w żaden sposób nie są związane z nauką pismoznawstwa. Problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego została szczegółowo omówiona w Raporcie w punkcie 3D oraz częściowo w punkcie 4C, aczkolwiek jest ona bardzo istotna i pojawia się w różnych okolicznościach, a zwłaszcza przy analizie danych wynikających z ankiet. Kolejnym, ściśle powiązaniem elementem poddanym weryfikacji jest przedział czasowy ukończonych szkół/uczelni, co obrazuje poniższy wykres.

Powyższe dane korelują z danymi dotyczącymi przedziału wiekowego biegłych, gdzie największą grupę stanowią osoby w wieku 46-55 lat, następnie 36-45 lat i 56-65 lat. Odsetek osób, które ukończyły swoją edukację przed 1990r. odpowiada liczbie biegłym sądowym powyżej 65. roku życia.

Zdecydowana większość biegłych sądowych ukończyła szkoły/uczelnie ponad 20 lat temu, kiedy stan rozwoju szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego był znacznie dalej niż obecnie. Rodzi się pytanie, czy od momentu uzyskania kwalifikacji, biegli podnosili swoje kompetencje w dziedzinie pismoznawstwa? Jest to pierwsze i zasadnicze pytanie, które powinni zadać sobie Prezesi Sądów Okręgowych, otrzymując od biegłych wnioski o wpis na kolejną kadencję. Od odpowiedzi na to pytanie bezwzględnie powinna zależeć decyzja o wpisie bądź odmowie wpisu. Galopujący rozwój niemalże każdej dziedziny (a zwłaszcza na przestrzeni ostatnich 20-30 lat) powoduje, że przygotowanie merytoryczne sprzed kilku dekad w stosunku do tego obecnie, jest kompletnie inne. W kontekście badania pisma ręcznego ma to olbrzymie znaczenie chociażby z uwagi na znaczącą zmianę dla rodzaju dokumentów, które są w obrocie. Wyrazem braku podnoszenia kwalifikacji jest m.in. stale funkcjonujące wśród biegłych pismoznawców przekonanie, że nie można badać pisma ręcznego z dokumentów stanowiących kopie. Kwalifikacje biegłych sądowych mają bezpośrednie przełożenie na wydawane przez nich opinie, a te stanowiąc dowody w postępowaniach wpływają

na ich kierunek. Autorzy Raportu w trakcie swojej wieloletniej praktyki, na postanowienie organów prowadzących postępowania, dokonywali weryfikacji opinii sporządzonych przez innych biegłych. Często wnioskiem z przeprowadzonej weryfikacji było to, że opinie są błędne (niepełne, niejasne, wewnętrznie sprzeczne), co jest m.in. pokłosiem braku podnoszenia kwalifikacji przez biegłych pismoznawców.

W związku z faktem, iż w Polsce nie ma uczelni oferujących studia przygotowujące w pełni do zawodu grafologa, jednym z celów Raportu, było uzyskanie odpowiedzi w jakich podmiotach/instytucjach w Polsce można uzyskać kursy/szkolenia z analizy pisma ręcznego oraz czy biegli sądowi uczestniczyli w tego rodzaju edukacji.

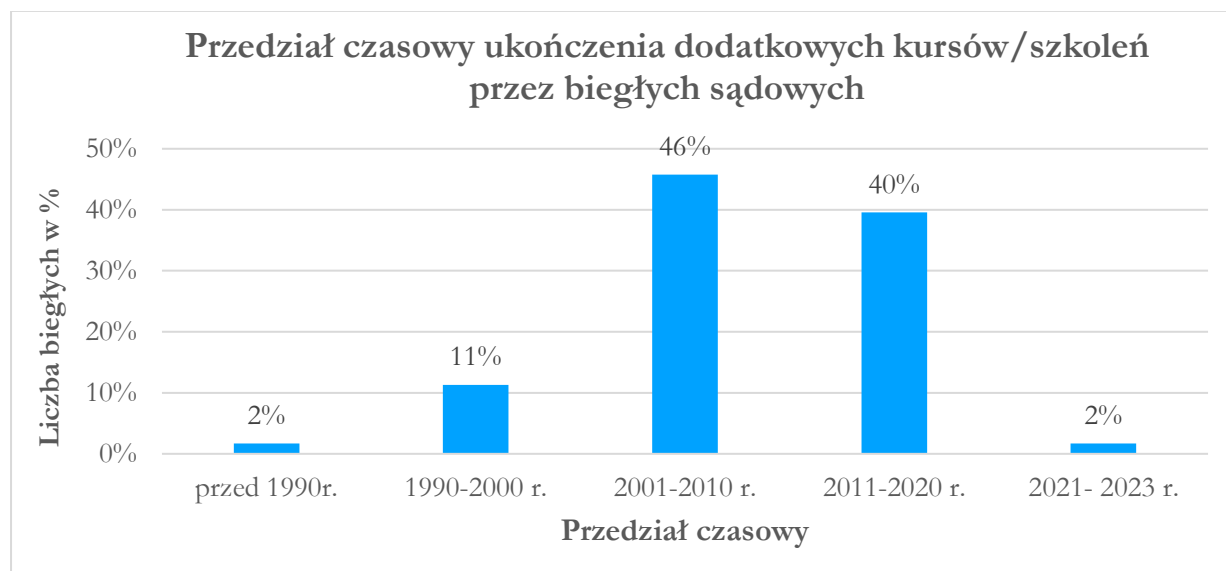
Z powyższego wykresu wynika, że zdecydowana większość biegłych sądowych uczestniczyła w dodatkowo ukończonych kursach/szkoleniach z zakresu analizy pisma ręcznego, co powinno być wynikiem zadowalającym. Jednak, aby w pełni zweryfikować ten wynik, Autorzy Raportu zawarli w ankiecie pytanie dotyczące wymienienia rodzajów instytucji/podmiotów/szkoł/uczelni, w których zostały dodatkowo ukończone studia, kursy, szkolenia z zakresu szeroko pojętej analizy pisma ręcznego.

Poniższa tabela prezentuje wszystkie podmioty wymienione w ankietach przez Sądy Okręgowe, które z kolei udzieliły odpowiedzi na podstawie dokumentacji dotyczącej biegłych sądowych.

Lp.	Instytucje/podmioty/szkoły/uczelnie, w których zostały ukończone studia, kursy, szkolenia	Liczba
1.	Polskie Stowarzyszenie Grafologów	10
2.	Uniwersytet Wrocławski	8
3.	CLKP Komendy Głównej Policji	7
4.	Uniwersytet Szczeciński	6
5.	Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne/Rada Naukowa PTK w Warszawie	6
6.	Akademia Polonijna w Częstochowie	6
7.	Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA	3
8.	Uniwersytet Warszawski	2
9.	Narodowy Bank Polski	2
10.	Top Arch sp.j.	2
11.	Polskie Zrzeszenie Grafologów	1
12.	Polskie Towarzystwo Grafologów	1
13.	Centrum Ekspertyz Grafologicznych	1
14.	Śląskie Laboratorium Grafologiczne	1
15.	SWPS Warszawa	1
16.	Akademia Spraw Wewnętrznych w Łodzi	1
17.	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	1
18.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych KGP	1
19.	Agencja Rozwoju Mazowska SA	1
20.	Letnia Akademia Kryminologii Uniwersytetu Humanistyczno - Społecznego	1
21.	Kursy policyjne	1
22.	Firma Wolumen	1
23.	Praktyka u innych biegłych	1
24.	Wyższa Szkoła Policji	1
25.	Studia podyplomowe - Ekspertyza dokumentów	1
26.	Akademia Policyjna w Częstochowie	1

27.	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej	1
28.	Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku	1
29.	Instytut Służb Zwalczających Przystępczość Kryminalną Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie	1
30.	KRIMED- Metody badawcze w kryminalistyce i medycynie sądowej	1
31.	PREOOPTIC CO	1
32.	KEYENCE	1
33.	Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie	1
34.	Komenda Stołeczna Policji	1
35.	Centrum Innowacji i rzeczoznawstwa	1
36.	Służba Wywiadowcza Stanów Zjednoczonych	1
37.	Instytut Maszyn Matematycznych	1
38.	Centrum Szkolenia Policji w Legionowie	1
39.	Federalny Urząd Kryminalny	1
40.	Centrum Edukacji CE2	1
41.	Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Stołecznej Policji	1
42.	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	1
43.	Centrum Szkolenia Straży Granicznej	1

Adekwatnie do omówionej już kwestii związanej z rodzajem ukończonych szkół/uczeln, poproszono w ankiecie o wskazanie przedziału czasowego ukończenia dodatkowych kursów/szkoleń w ww. podmiotach. Wyniki prezentuje poniższy wykres.

Podobnie jak w przypadku ukończenia szkół/uczelni, dominuje przedział czasowy między 2001-2010r., natomiast nieco mniej, bo 40% biegłych sądowych ukończyło dodatkowe kursy/szkolenia w latach 2011-2020. Są to dane bardziej zadowolające niż w przypadku wyników dotyczących przedziału czasowego ukończenia głównych szkół/uczelni. Sugerują, że duży odsetek biegłych sądowych uczestniczył w dodatkowych szkoleniach z szeroko pojętego badania pisma ręcznego w ostatnim dziesięcioleciu. Jest to istotna kwestia, aby biegli sądowi podnosili swoje kwalifikacje, doskonalili swój zawodowy warsztat i nie bazowali wyłącznie na wykształceniu uzyskanym kilkanaście lat temu. Dodatkowym aspektem, który powinien skłaniać biegłych sądowych do poszerzenia wiedzy i umiejętności jest to, że na przestrzeni ponad 20 lat, rozwój dziedziny badania pisma ręcznego był na innym poziomie niż obecnie. Przykładem są m.in. badania przeprowadzane na pismach stanowiących kopie, które w wyniku rozwoju technologii są obecnie możliwe, a kiedyś stanowiły barierę.

Powracając do tabeli z wymienionymi podmiotami, w których biegli sądowi ukończyli dodatkowe kursy/szkolenia z pismoznawstwa, Autorzy Raportu dokonali weryfikacji najczęściej wymienianych podmiotów pod kątem oferty szkoleniowej.

Najczęściej wskazywanym podmiotem, u którego biegli poszerzali swoje umiejętności jest Polskie Stowarzyszenie Grafologów. Prezentowane na stronie internetowej szkolenia obejmują psychografologię – podstawy, psychografologia II stopień – dla zaawansowanych, falszerstwa dokumentów, system grafologiczny wg. H. Gralskiego, znaki ostrzegawcze w piśmie, analiza rysunków dzieci i dorosłych, grafologia III stopień – kurs instruktorski. Analizując powyższą tematykę oraz program szkoleń, zakładały one szerokie spektrum poznania grafologii, zwłaszcza od strony psychologicznej, których to szkoleń brakuje na polskim rynku. Na stronie internetowej tego podmiotu widnieje informacja o terminach szkoleń z 2010 r., nie ma wskazanych informacji, co do dalszych terminów, więc prawdopodobnie szkolenia już się nie odbywają.

Uniwersytet Wrocławski jest również często wskazywany jako podmiot, w którym biegli sądowi ukończyli kursy/szkolenia. W ofercie Uniwersytetu, na Wydziale Prawa i Administracji, w Katedrze Kryminalistyki widnieją zajęcia:

dowód z technicznych badań dokumentów, dowód z badań porównawczych pisma ręcznego, psychologia i patologia pisma ręcznego. Są to jednak szczątkowe elementy z szerokiej dziedziny badania pisma ręcznego/dokumentów, których odbycie nie pozwoli na pełne przygotowanie do roli biegłego sądowego z pismoznawstwa. Oprócz tego są to zajęcia dedykowane dla studentów odbywających studia na kierunku prawo, więc nie mają one charakteru kursu/szkoleń dla osób niebędących studentami.

Uniwersytet Szczeciński w ofercie edukacyjnej nie posiada kierunków studiów, których ukończenie uprawniałoby do zawodu grafologa, co więcej, po przeanalizowaniu planu studiów na kierunku prawo, nie znalazły się tam żadne elementy z nauki badania pisma ręcznego/dokumentów, tak jak na Uniwersytecie Wrocławskim. Być może na przestrzeni lat były organizowane kursy/szkolenia, lecz o charakterze dodatkowym niż stałym.

Uniwersytet Warszawski w swojej ofercie ma kierunek studiów II stopnia pod nazwą „Kryminalistyka i nauki sądowe w zakresie kryminalistyka ogólna” oraz studia podyplomowe pod nazwą „Prawo Dowodowe, Kryminalistyka oraz Nauki Pokrewne”. W ramach studiów magisterskich, na pierwszym roku zajęć przewidziany jest przedmiot „Kryminalistyka ogólna. Wizytacje w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym”, w trakcie których „Student uczy się podstaw taktyki i techniki kryminalistycznej, w tym głównych dziedzin badań kryminalistycznych, takich jak daktyloskopia, mechanoskopia, traseologia, osmologia, balistyka, badania dokumentów itp.”²⁷. Wspomniane są jedynie badania dokumentów, bez badania pisma ręcznego. Oprócz szczątkowo występującego zagadnienia związanego z badaniem dokumentów, w toku studiów magisterskich, wśród przedmiotów obowiązkowych i fakultatywnych, program nauczania nie przewiduje żadnego przedmiotu związanego z badaniem pisma ręcznego, a tak ściśle związanego z kryminalistyką. Ramowy plan studiów podyplomowych przewiduje „Omówienie wybranych „klasycznych” metod badawczych i technik kryminalistycznych (spośród takich jak: daktyloskopia, traseologia, badania

²⁷ Kryminalistyka i nauki sądowe w zakresie kryminalistyka ogólna – Centrum Nauk Sądowych (uw.edu.pl)

dokumentów, badania pisma ręcznego, mechanoskopia, archeologia kryminalistyczna, badania broni palnej, analiza śladów krwawych)²⁸. Jak wynika z przytoczonego fragmentu planu studiów, przewidziane są zajęcia zarówno z badania dokumentów jak i pisma ręcznego, mimo że studia podyplomowe trwają krócej niż studia II stopnia. Na podstawie całego programu ww. studiów podyplomowych można wnioskować, że podobnie jak w przypadku studiów magisterskich, zajęcia poświęcone badaniom dokumentów i pisma ręcznego są szczątkowe i nie dają podstaw do pełnienia funkcji biegłego z szeroko pojętej dziedziny pisma ręcznego.

Kolejnym, często wymienianym podmiotem, u którego biegli sądowi odbywali szkolenia i kursy to Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji Komendy Głównej Policji, która jest jednostką prowadzącą szkolenia wewnętrzne, czyli dla pracowników zatrudnionych w ww. podmiocie. Oznacza to, że osoba niezatrudniona w CLKP nie może uczestniczyć w szkoleniach z badania pisma ręcznego, co bardzo ogranicza możliwości edukacyjne osób, które chciałyby pracować w tej dziedzinie lub poszerzyć swoje kwalifikacje.

Akademia Polonijna w Częstochowie również jest często wskazywana jako podmiot, u którego biegli sądowi uzyskali dodatkowe szkolenia i kursy. W aktualnej ofercie nie ma informacji odnośnie studiów/kursów/szkoleń z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego. Na archiwalnej stronie internetowej odnaleziono kierunek studiów, prawdopodobnie podyplomowych, o nazwie „Ekspertyza dokumentów”, który zakładał: „Program zajęć obejmuje 3 bloki przedmiotów specjalistycznych, realizowanych z zakresu: prawa i kryminalistyki, metod badań pisma ręcznego oraz cech zewnętrznych i wewnętrznych dokumentu i elementu legalizujących jego treść prawną, a także z psychologii z elementami neurofizjologii, elementów chemii. Ukończenie studiów daje absolwentowi możliwość podjęcia pracy w charakterze eksperta – biegłego, bardzo poszukiwanego na różnych etapach bieżącej pracy banków, towarzystw ubezpieczeniowych, urzędów skarbowych, izb i innych instytucji kontroli skarbowej, a także organów sądownictwa.” Jak wynika

²⁸ Edycja 2022/2023 – Centrum Nauk Sądowych (uw.edu.pl)

z treści ogólnego programu, absolwent studiów powinien zdobyć podstawową wiedzę z zakresu badania pisma ręcznego i dokumentów. Z treści nie wynika jednak czy elementy psychologii i neurofizjologii przedstawione są w kontekście ogólnym czy w kontekście badania pisma ręcznego (psychografologia i grafologia kliniczna). Zatem nie jest jednoznaczne czy kierunek zakładał uzyskanie pełnej specjalizacji, niemniej jednak warto podkreślić, że taki kierunek studiów istniał.

Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S.A. oraz Narodowy Bank Polski przeprowadzają szkolenia, lecz pod kątem badania dokumentów, zwłaszcza badania autentyczności dowodów osobistych, paszportów, druków zabezpieczonych, banknotów, czyli badań niezwiązanych bezpośrednio z analizą pisma ręcznego.

Top Arch sp.j. przeprowadza szkolenia pod nazwą „Nowoczesne metody rozpoznawania autentyczności dokumentów potwierdzających tożsamość, dokumentów administracyjnych oraz podstawy grafologii” oraz „Analiza pisma ręcznego i podpisów jako narzędzie w weryfikacji autentyczności dokumentów”. Na stronie internetowej spółki nie ma jednak szczegółowego programu szkoleń. Na podstawie ich tytułów można wnioskować, iż są to szkolenia w ramach których uczestnik uzyska podstawową wiedzę grafologiczną, bez kompleksowego przygotowania do pełnienia funkcji biegłego sądowego.

Wskazane w ankiecie Polskie Zrzeszenie Grafologów oraz Polskie Towarzystwo Grafologów nie zostało odnalezione przez Autorów Raportu wśród instytucji przeprowadzających kursy/szkolenia ani w rejestrze KRS, co szczególnie budzi wątpliwość w kontekście weryfikacji kwalifikacji kandydatów na biegłych sądowych. Jeżeli odpowiedzi takie znalazły się w ankiecie, to oznacza to, że któryś z biegłych wskazał je w swoim wniosku o wpis na listę biegłych. Autorzy Raportu przypuszczają następujące możliwości:

- pomyłka w zapisie nazwy instytucji przez osobę wypełniającą ankietę. Trudno przy tym zakładać pomyłkę w zapisie nazwy instytucji przez kandydata na biegłego, ponieważ powinien on wiedzieć w jakiej instytucji ukończył szkolenie/kurs. Poza tym, do wniosku o wpis na biegłego należy przedstawić chociażby kopię uzyskanego dyplomu. Sytuacja ta powoduje wątpliwości, czy/jakie dokumenty zostały w tych przypadkach przedstawione przez biegłych. Autorzy Raportu zauważają, że dobrą

praktyką Sądów Okręgowych byłoby zwracanie się do instytucji widniejących na wystawionych dokumentach o potwierdzenie wystawienia takiego dokumentu i jednocześnie opinię o przebiegu kursu/szkolenia przez danego kandydata. Tym sposobem automatycznie weryfikowałyby się ewentualności fałszerstw przedstawianych dokumentów.

- zakończenie działalności wskazanych instytucji. Z poczynionych analiz przez Autorów Raportu wynika, że w powszechnie dostępnych rejestrach nie ma śladu formalnej rejestracji/wyrejestrowania tych podmiotów.

Centrum Ekspertyz Grafologicznych posiada w swojej ofercie szkolenia z zakresu badań porównawczych pisma (odręcznych zapisów literowych, literowo-cyfrowych, cyfrowych, nakreślonych na wzór druku), podpisów (czytelnych, półczytelnych i nieczytelnych) oraz paraf. Z prezentowanej oferty szkoleniowej wynika, że dotyczy ona wyłącznie kryminalistycznych badań pisma ręcznego i nie obejmuje takich obszarów jak psychografologia i grafologia kliniczna.

Pozostałe podmioty, które zostały pojedynczo wskazane w ankietach, to zazwyczaj jednostki policyjne lub instytucje, które prawdopodobnie jednostkowo przeprowadzały wykłady/szkolenia z wybranych zagadnień związanych z badaniem pisma ręcznego, a w swojej ofercie nie mają stałych szkoleń, które w pełni przygotowują do zawodu grafologa. W przypadku jednostek policyjnych, wszelkiego rodzaju szkolenia mają charakter wewnętrzny i adresowane są dla pracowników. Oznacza to, że osoba z zewnątrz, niebędąca ich pracownikiem, nie może w tego rodzaju szkoleniach uczestniczyć, co jest wykluczające, biorąc pod uwagę trudności w dostępie do oferty edukacyjnej z szeroko pojętego pismoznawstwa.

Powyższy przegląd podmiotów wskazanych w ankietach jako instytucji, w których biegli sądowi ukończyli dodatkowe kursy i szkolenia, budzi szereg wątpliwości, co do poziomu merytorycznego i jakości owych szkoleń. Oczywiście nie należy odnosić tych wniosków do wszystkich podmiotów, ponieważ oferowane na polskim rynku pojedyncze szkolenia z podstaw grafologii, podstaw badania pisma ręcznego czy podstaw badania dokumentów są jak najbardziej potrzebne i przydatne dla osób, które chcą pełnić funkcję biegłego sądowego z szeroko pojętego badania pisma ręcznego. Nie stanowią jednak kompleksowej oferty nauczania, w ramach

którego osoby będą posiadały pełną wiedzę i specjalizację, aby pełnić funkcję biegłego sądowego z dziedziny badania pisma ręcznego.

Ponownie należy podkreślić, że wśród wymienionych instytucji, nie znalazły się podmioty, które kompleksowo przygotowują do zawodu grafologa, w tym przeprowadzają szkolenia z psychologicznych i klinicznych aspektów badania pisma ręcznego. W tym miejscu Autorzy Raportu dostrzegli nieścisłość, wynikającą z odpowiedzi zawartych w ankietach, ponieważ wśród biegłych sądowych wpisanych na listy Sądów Okręgowych (które dokonywały weryfikacji dokumentacji biegłych), znajdują się osoby, posiadające ukończone i certyfikowane szkolenia uzyskane w Instytucie Psychografologii i Naczelnej Radzie Pismoznawczej. Warto zauważyć, że Naczelna Rada Pismoznawcza, jako jedyny w Polsce podmiot, przeprowadza kompleksowe szkolenia, w pełni przygotowujące do zawodu grafologa i pełnienia funkcji biegłego sądowego. Nieznana jest przyczyna braku wskazania obu instytucji jako podmiotów, u których ukończono dodatkowe szkolenia/kursy, mimo że znajdują się biegli sądowi, którzy ukończyli szkolenia w ww. podmiotach i jednocześnie figurują na listach biegłych sądowych Sądów Okręgowych, które wypełniły ankietę. W związku z powyższym punktem zastanowienia jest to, czy osoby wypełniające ankietę dokonały selekcji informacji bądź wypełniły ankietę niekompletnie.

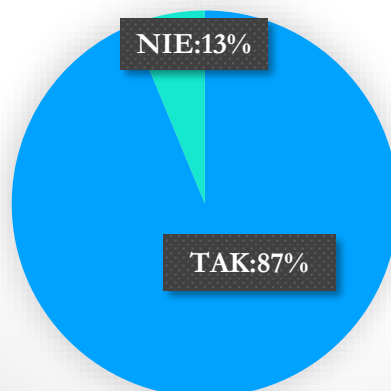
C) Problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji

Kwestia kwalifikacji biegłych sądowych budzi wątpliwości nie tylko na etapie dokonywania wpisu na listę biegłych sądowych, ale także na etapie przedłużenia kadencji, w kontekście podnoszenia kwalifikacji. Na potrzeby niniejszego Raportu dokonano dwuczęściowej weryfikacji wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych. Pierwsza z nich obejmuje pytania zawarte w ankiecie kierowanej do Sądów Okręgowych.

Jedno z pytań dotyczyło udzielenia odpowiedzi: ilu biegłych sądowych z zakresu analizy pisma ręcznego, aktualnie wpisanych na listę biegłych, pełni obecnie swoją kadencję jako kolejną (przedłużało wcześniejszą kadencję)?

Wyniki ankiet wskazują, że na 199 biegłych sądowych wpisanych na listy, 135 biegłych (67,8%) pełni obecnie swoją kadencję jako kolejną (przedłużają wcześniejszą kadencję). Co sugeruje, iż 135 osób powinno podnosić swoje kwalifikacje w związku z ponawianą kadencją. W związku z tym, kolejnym pytaniem ankietowym było:

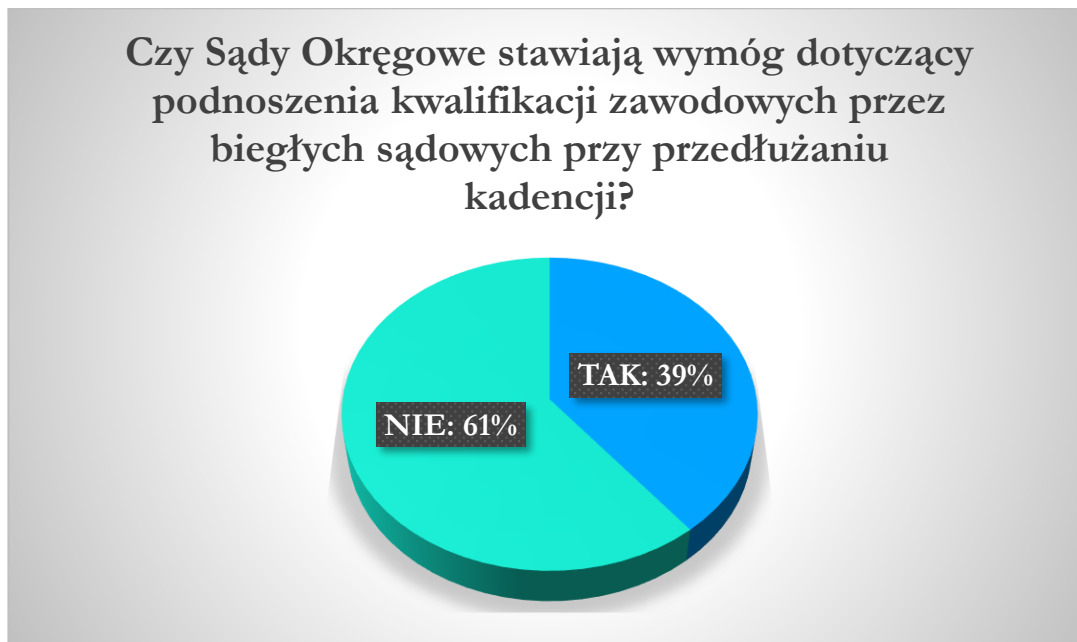
Czy biegli sędziowie, którzy ponawiają swoją kadencję, są zobligowani przez Sąd do przedstawienia dokumentów dotyczących podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych z zakresu badania pisma ręcznego w minionej kadencji?

Powyższe dane wskazują, że zdecydowana większość Sądów Okręgowych (13 z 15 Sądów) wymaga przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji w trakcie trwania kadencji. Tylko dwa Sądy Okręgowe (z 15 ankietowanych) nie stawiają tego wymogu.

Drugą częścią weryfikacji wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji są informacje zawarte na stronach internetowych Sądów Okręgowych, zakładki z informacjami dla biegłych sądowych. Przy informacjach dotyczących przedłużania kadencji widnieje lub nie widnieje wymóg przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji zawodowych w minionej kadencji. Brak zamieszczenia takiej informacji został uznany jako brak wymogu przedstawienia ww. dokumentów.

Spośród 45 Sądów Okręgowych, 16 Sądów wymaga przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji, 29 Sądów nie zamieściło na stronie internetowej takiego wymogu jako jednej z przesłanek do przedłużenia kadencji.

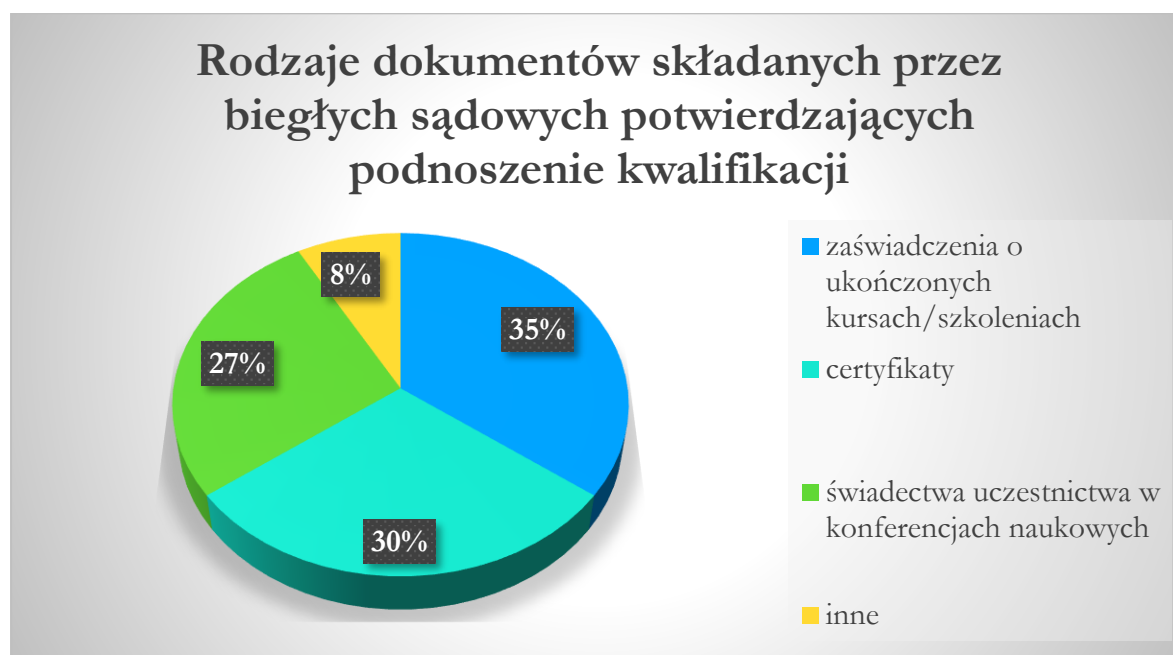

Zestawiając powyższe dane z danymi uzyskanymi z ankiet, widoczne są rozbieżności, ponieważ według informacji zawartych na stronach internetowych Sądów Okręgowych, większość z nich nie wymaga przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenia kwalifikacji. Wyniki ankiety zawierają wnioski przeciwne.

W związku z występującymi rozbieżnościami, skorelowano dane z ankiet przesłanych przez Sądy Okręgowe z informacjami zawartymi na stronach internetowych (w zakładce dla biegłych sądowych) tych Sądów Okręgowych. SO Legnica, SO Łódź, SO Piotrków Trybunalski, SO Radom, SO Tarnobrzeg, SO Zamość wskazały w ankiecie, że stawiają wymóg przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji, natomiast na stronach internetowych ww. Sądów Okręgowych taki wymóg nie widnieje, nie został wskazany. Być może ta rozbieżność wynika z wewnętrznych uregulowań sądów, które w ramach wewnętrznych przepisów organizacyjnych stawiają tego rodzaju wymóg, natomiast z dostępnych

publicznie informacji (strona internetowa sądu, zakładka dla biegłych sądowych) nie ma wprost przewidzianego obligatoryjnego obowiązku przedstawienia tego rodzaju dokumentów, aby kadencja biegłego została przedłużona.

Ostatnim elementem w tej części badań była weryfikacja rodzaju dokumentów przedstawianych przez biegłych w przypadku wymogu potwierdzenia podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych w ciągu ostatnich pięciu lat.

Najczęściej występującymi dokumentami są zaświadczenia o ukończonych kursach/szkoleniach, certyfikaty, następnie świadectwa uczestnictwa w konferencjach naukowych. Wśród innych dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji zostały wymienione: ukończenie studiów oraz opinie, przy czym opinie stanowią ocenę pełnienia funkcji, a nie podnoszenie kwalifikacji.

Podsumowując problematykę wymogu podnoszenia kwalifikacji biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji powstają następujące konkluzje:

- wszystkie Sądy Okręgowe powinny wprowadzić obligatoryjny warunek przedłożenia dokumentów potwierdzających podnoszenie swoich kwalifikacji w trakcie trwania ostatniej kadencji, w przypadku gdy biegły ubiega się o jej przedłużenie. Jak wynika z danych uzyskanych na podstawie ankiet oraz weryfikacji informacji zawartych na stronach internetowych wszystkich Sądów Okręgowych, część Sądów wprowadziło taki obowiązek, a część nie (z danych zawartych na

stronach internetowych wynika, że zdecydowana większość Sądów nie wprowadziła).

Obligatoryjny wymóg podnoszenia kwalifikacji zawodowych mógłby przyczynić się do mobilizacji biegłych sądowych do poszerzania swoich umiejętności, doskonalenia swojego warsztatu, poszerzania, a przede wszystkim aktualizowania wiedzy z dziedziny, którą się zajmują, co pozytywnie przekładałoby się na wykonywaną przez nich pracę.

Dodatkowo, wykluczyłyby lub ograniczyły sytuacje, w których biegli sądowi, posiadający kwalifikacje uzyskane w poprzednim stuleciu, ponawiają swoje kadencje, bazując jedynie na dokumentach ówczesznie otrzymanych, bez aktualizowania wiedzy którą nabyli kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt lat temu.

- część Sądów Okręgowych wymaga jednak złożenia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji przez biegłych sądowych, przy przedłużaniu kadencji, co jest praktyką zasługującą na pochwałę. Biorąc pod uwagę problematykę związaną z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego, podnoszeniem kwalifikacji, brakiem odpowiednich instytucji szkoleniowych, powstają pytania: przez jakie instytucje wydawane są dokumenty przedstawiane dotychczas przez biegłych sądowych, potwierdzające podnoszenie kwalifikacji oraz w jakich podmiotach biegli sądowi mogą odbyć kursy/szkolenia itp. w celu podnoszenia swoich kwalifikacji?

Niewątpliwie, odpowiedź na powyższe pytania wiąże się z wnioskiem o braku odpowiedniej ilości instytucji, które posiadają pełną ofertę nauczania w dziedzinie pismoznawstwa oraz przygotowują do pełnienia funkcji biegłego sądowego z tego zakresu. Oprócz nielicznych kursów, szkoleń organizowanych przez pojedyncze podmioty (bez uwzględnienia jednostek policyjnych prowadzących tylko szkolenia wewnętrzne, dla pracowników) brakuje przede wszystkim studiów (licencjackich/magisterskich/podyplomowych), które umożliwiłyby uzyskanie pełnego wykształcenia w tej dziedzinie.

Na potwierdzenie konieczności odpowiedniej edukacji osób chcących zajmować się grafologią, szeroko pojętymi badaniami pisma ręcznego, niech posłuży

fakt tworzenia w internecie stron, pełniących rolę blogów/wpisów z „artykułami naukowymi”, które nie mają wiele wspólnego z tą dziedziną (oprócz nazwy), a informacje zawarte na tych stronach zawierają merytoryczne błędy. Autorzy Raportu nie wskazują konkretnych adresów stron internetowych, ponieważ nie jest to celem publikacji, lecz chcą podkreślić, że takie strony internetowe funkcjonują i propagują błędne informacje. Celem zobrazowania, na jednej ze stron poświęconej grafologii, widnieje artykuł dotyczący uzyskania wykształcenia grafologicznego. Autor artykułu wskazuje ogólnie, że „ukończenie studiów z tego zakresu pozwala zdobyć solidne podstawy teoretyczne oraz dać początek praktyce..”, następnie „Studenci poznają wiele technik i spędzają sporo godzin na ćwiczeniach, by jak najlepiej przygotować się do pracy”. Są to całkowicie błędne informacje, ponieważ w Polsce nie ma żadnego kierunku studiów związanych z grafologią, w trakcie których studenci zgłębiają jej techniki w trakcie zajęć. Formułując tego typu wpisy internetowe odbiorca je czytający, zostaje tak naprawdę oszukany. Cytując dalej „Do otrzymania tytułu grafologa prowadzi wiele ścieżek, więc wybór konkretnego kierunku studiów nie jest wcale taki oczywisty, jak mogłoby się wydawać”. Należy przyznać autorowi rację, iż wybór konkretnego kierunku studiów nie jest oczywisty, gdyż takiego kierunku po prostu nie ma, tak samo jak nie istnieje wiele możliwości uzyskania tytułu grafologa. Autor wskazuje, iż na kierunku psychologia, resocjalizacja lub pedagogika kryminalistyczna można wybrać specjalizację, która „jest powiązana z badaniem pisma”. Ponownie, są to błędne informacje, a jeśli już na którymś z kierunków studiów występują zajęcia dotyczące grafologii, to z pewnością, ich odbycie nie skutkuje uzyskaniem wykształcenia grafologicznego.

Oprócz wprowadzania czytelnika w błąd, co do możliwości uzyskania pełnego wykształcenia grafologicznego, strona internetowa zawiera wpisy, rodzaje „artykułów naukowych”, które także zawierają szereg nieprawdziwych i błędnych wniosków z zakresu grafologii. M.in. artykuł o możliwości badania podpisu na podstawie kopii, w którym użyto sformułowania „O tym, czy podpis może zostać zbadany na podstawie podpisu decyduje przede wszystkim sędzia prowadzący daną sprawę, więc ciężko jest to określić”. Nie dość, że zdanie zawiera błąd logiczny („podpis może zostać zbadany na podstawie podpisu”), to jego sens jest całkowicie

błędny. To właśnie biegły grafolog, posiadający wiadomości specjalne, określa możliwość zbadania określonego grafizmu (niekiedy występują ku temu przeszkody np. bardzo zła jakość), nawet jeśli stanowi kopię, co również podlega badaniom. Sędzia decyduje czy jest konieczność powołania biegłego grafologa i nie decyduje o tym, czy jakość podpisu jest wystarczająca do badań. Po to powołuje specjalistę, aby problem został zweryfikowany przez odpowiednią do tego osobę. W tym samym artykule można przeczytać, że „Na pewno nie będzie problemu jeżeli zaniemiemy kopię pisma do grafologa w sprawie niesądowej. Wtedy nie będzie najmniejszego problemu na to, aby sprawdzić autora pisma.” Z cytowanych zdań wynika, że pismo ręczne, stanowiące kopie, nie mogą być badane jeśli są przedmiotem postępowań sądowych, ale jeśli osoba prywatna zleci grafologowi badania tego samego pisma, poza postępowaniem sądowym, wówczas można dokonać badań. Jest to absurd kłóący się z wszelkimi zasadami logiki i rozumowania, ponieważ pismo na dokumentach stanowiących kopie można badać niezależnie od tego, kto zlecał wykonanie badania (sąd, prokuratura, jednostki państwowe, osoba fizyczna).

Powyższe przykłady zostały celowo wskazane i opisane, aby uzmysłwić, jak istotne jest zdobycie odpowiednich kwalifikacji, wiedzy i umiejętności w szeroko pojętej dziedzinie badania pisma ręcznego. Brak odpowiednich kwalifikacji skutkuje nie tylko sporządzaniem błędnych opinii przez biegłych sądowych, ale także tworzeniem kanałów informacyjnych, głównie stron internetowych, które zawierają nieprawdziwe informacje, nieoparte żadną wiedzą, wprowadzające w błąd czytelnika, zwłaszcza niezajmującego się na co dzień tą dziedziną.

PODSUMOWANIE

Wnioski z niniejszego Raportu są następujące:

- badania pisma ręcznego słusznie postrzegane są jako dziedzina niejasna, wymagająca gruntownej regulacji,
- konieczne jest ustalenie jaką wiedzą i umiejętnościami mają dysponować biegli sądowi pismoznawcy i uzgodnienie jednolitych wymogów co do ukończenia szkoleń/kursów/studiów,
- chaos powodują niejednolite wymogi przy powołaniu i ponawianiu kadencji biegłych sądowych,
- ujednolicenia wymagają także sporządzane przez Sądy Okręgowe listy biegłych sądowych, tak żeby widniały na nich spójne i prawidłowe określenia dziedzin,
- błędem przy weryfikacji kwalifikacji kandydatów na biegłych jest brak kierowania zapytań do podmiotów wystawiających dyplomy/zaświadczenia/certyfikaty dotyczących potwierdzenia uczestnictwa w kursach/szkoleniach itp. i uzyskania opinii na temat ich uczestników,
- wśród biegłych sądowych pismoznawców jest zdecydowanie za niska ilość biegłych z pełną specjalizacją obejmującą psychografologię, grafologię kliniczną i badania pisma patologicznego,
- kładzie się zbyt mały nacisk na podnoszenie kwalifikacji wśród biegłych sądowych pismoznawców.

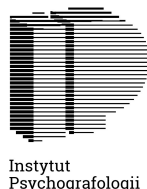
Autorzy liczą na to, że Raport i wnioski z niego płynące dotrą do szerokiego grona i posłużą udoskonaleniu obszaru z szeroko pojętymi badaniami pisma ręcznego. Raport ten jest pierwszym z cyklu planowanych tego typu opracowań.

ZAŁĄCZNIKI

- a) Wzór ankiety sporządzonej na potrzeby przeprowadzenia badań.
- b) Klasyfikacja zawodów („Grafolog”).

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

NACZELNA RADA
PISMOZNAWCZA

Szanowni Państwo,

Niniejsza Ankieta jest autorskim narzędziem stworzonym przez GRUPĘ KPG: Kancelaria Prawno-Grafologiczna, Naczelna Rada Pismoznawcza, Instytut Psychografologii, zajmującą się profesjonalnym i kompleksowym badaniem pisma ręcznego, szkoleniami w zakresie badania pisma ręcznego oraz prowadzeniem badań rozwojowych na rzecz pismoznawstwa w Polsce.

Ankieta jest w pełni anonimowa i posłuży wyłącznie do celów naukowo-badawczych. W ankiecie zawarte są pytania dotyczące wyłącznie biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą analizą pisma ręcznego (pismoznawstwem/klasycznym badaniem pisma ręcznego/kryminalistycznym badaniem pisma ręcznego/grafologią/psychografologią/klinicznym badaniem pisma ręcznego/badaniem pisma patologicznego/badaniem dokumentów, itp.).

Wybraną odpowiedź należy zaznaczyć (kółkiem/iksem) lub udzielić odpowiedzi pisemnej/wskazać liczbę w przypadku pytań otwartych.

Uprzejmie prosimy o odesłanie uzupełnionej ankiety w formie skanu biuro@grupa-kpg.pl do 30.09.2023r.

Dziękujemy za poświęcony czas i wkład w badania rozwojowe, Zespół Grupy KPG.

Ankieta

1. Ilu jest aktualnie biegłych z zakresu badania pisma ręcznego (bądź pismoznawstwa/klasycznego badania pisma ręcznego/kryminalistycznego badania pisma ręcznego/grafologii/psychografologii/klinicznego badania pisma ręcznego/badania pisma patologicznego/badania dokumentów, itp.) wpisanych na listę biegłych sądowych w Państwa Sądzie Okręgowym? (Prosimy o wskazanie konkretnej liczby):
 - a) Kobiety
 - b) Mężczyźni

2. W jakim wieku są omawiani biegli sądowi? (Proszę o wskazanie konkretnej liczby w podanych przedziałach wiekowych):
 - c) 25-35 lat
 - d) 36-45 lat
 - e) 46-55 lat
 - f) 56-65 lat
 - g) Powyżej 65 lat

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

Instytut
Psychografologii

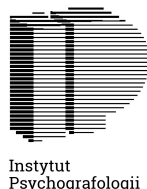

NACZELNA RADA
PISMOZNAWCZA

3. Jakie wykształcenie dominuje wśród wpisanych biegłych sądowych z ww. dziedzin? (Przy stopniu wykształcenia prosimy o wskazanie ilu biegłych posiada dane wykształcenie):
- a) Średnie
 - b) Wyższe niepełne (studia licencjackie)
 - c) Wyższe pełne (studia magisterskie)
 - d) Studia podyplomowe
 - e) Stopień doktora/doktora habilitowanego
 - f) Tytuł profesora
3. Jakiego rodzaju szkoły/uczelnie zostały ukończone przez wskazanych biegłych sądowych? (Przy rodzaju szkoły/uczelni prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj szkoły/uczelni):
- a) Liceum/Technikum/Szkoła zawodowa
 - b) Szkoła Policealna
 - c) Uniwersytet/Politechnika – nauki humanistyczne
 - d) Uniwersytet/Politechnika – nauki ścisłe/techniczne
 - e) Szkoła policyjna
 - f) Inne (proszę wymienić jakie)
4. W jakim przedziale czasowym zostały ukończone przez biegłych ww. szkoły/uczelnie/kursy?
(Prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj szkoły/uczelni w danym przedziale czasowym):
- a) przed 1990 r.
 - b) 1990-2000 r.
 - c) 2001-2010 r.
 - d) 2011-2020 r.
 - e) 2021-obecnie

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

NACZELNA RADA
PISMOZNAWCZA

5. Czy oprócz wyżej wymienionego wykształcenia wskazani biegli sądowi posiadają dodatkowo ukończone studia/kursy/szkolenia z zakresu analizy pisma ręcznego? (Przy odpowiedzi TAK/NIE, prosimy o wskazanie konkretnej liczby biegłych):

a) TAK

b) NIE

6. W przypadku biegłych sądowych, którzy posiadają dodatkowo ukończone studia, kursy, szkolenia z zakresu analizy pisma ręcznego (bądź pismoznawstwa/klasycznego badania pisma ręcznego/kryminalistycznego badania pisma ręcznego/grafologii/psychografologii/klinicznego badania pisma ręcznego/badania pisma patologicznego/badania dokumentów, itp.), prosimy o wskazanie w jakich instytucjach/podmiotach/szkołach/uczelniach zostały one ukończone:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. W jakim przedziale czasowym zostały ukończone przez biegłych ww. kursy, szkolenia?

(Prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj kursu, szkolenia w danym przedziale czasowym):

a) przed 1990 r.

b) 1990-2000 r.

c) 2001-2010 r.

d) 2011-2020 r.

e) 2021-2023 r.

8. Ilu biegłych sądowych z zakresu analizy pisma ręcznego, aktualnie wpisanych na listę biegłych, pełni obecnie swoją kadencję jako kolejną (przedłużało wcześniejszą kadencję)? (Prosimy o wskazanie konkretnej liczby):

.....

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

Instytut
Psychografologii

NACZELNA RADA
PISMOZNAWCZA

9. Czy biegli sądowi, którzy ponawiają swoją kadencję, są zobligowani przez Sąd do przedstawienia dokumentów dotyczących podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych z zakresu badania pisma ręcznego w minionej kadencji?
- a) TAK
 - b) NIE
10. W przypadku wymogu przedstawienia dokumentów dotyczących podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych w ciągu ostatnich pięciu lat, jakiego rodzaju dokumenty są przedstawiane przez biegłych?
- a) Zaświadczenia o ukończonych kursach/szkoleniach
 - b) Certyfikaty
 - c) Świadectwa uczestnictwa w konferencjach naukowych
 - d) Inne

Dziękujemy.

Nazwa: Grafolog

Kod: 263408

Synteza: Grafolog zajmuje się klasyczną ekspertyzą pisma ręcznego oraz techniczną ekspertyzą dokumentów. W swojej pracy wykorzystuje nowoczesny sprzęt specjalistyczny oraz oprogramowanie komputerowe do analizy grafometrycznych i motorycznych cech pisma i podpisów.

**Zadania
zawodowe:**

- analizowanie dokumentów urzędowych celem potwierdzenia prawdziwości autorstwa danego dzieła itd.;
- analizowanie pisma na dokumentach mających znaczenie w zagadkach kryminalnych;
- weryfikowanie autentyczności podpisów i identyfikowanie ich wykonawców (np. na testamentie);
- sprawdzanie dokumentów, co do których jest podejrzenie o sfałszowanie;
- identyfikowanie osób na podstawie badań porównawczych pisma ręcznego i podpisów;
- ocenianie jednorodności wykonawczej pisma, ustalanie liczby wykonawców zapisów ręcznych;
- określanie przypuszczalnego okresu nakreślenia badanych zapisów na podstawie analizy cech graficznych;
- badanie identyfikacyjne pisma i podpisów, z wykorzystaniem komputerowych programów wspomagających ekspertyzę pismoznawczą;
- badanie autentyczności dokumentów polskich i zagranicznych (dokumenty tożsamości, banknoty i inne);
- ustalanie technik wykonania dokumentów sfałszowanych oraz identyfikacja materiałów i urządzeń wykorzystanych do ich sporządzenia;
- badanie identyfikacyjne pieczętek i ich odcisków, ustalenie techniki wykonania pieczętki (na podstawie odcisku pieczętki);
- badanie identyfikacyjne pisma maszynowego i wydruków komputerowych oraz ustalenie technik druku maszynowego;
- badanie wieku pisma, współpraca z muzeami, analizowanie zapisów historycznych (z dawnych lat).

**Dodatkowe
zadania
zawodowe:**

- analizowanie pisma kandydatów biorących udział w procesie rekrutacji;
- możliwość podjęcia pracy jako biegły sądowy grafolog.